

Учора ў Бабруйску пачаўся Рэспубліканскі фестываль нацыянальнай драматургіі імя Вінцэнта Дуніна-Марцінкевіча. У дзвюх конкурсных праграмах — “Спектакль тэатра драмы” і “Эксперымонт” — шосты па ліку форум сабраў 11 знакавых пастановак па творах беларускіх драматургаў. Акрамя непасрэдна паказаў у праграме пазначаны чыткі п’ес, творчыя лабараторыі, майстар-класы, лекцыі ад маладых тэатральных крытыкаў, адкрытыя абмеркаванні прагледжаных спектакляў. Па-за конкурсам — дзіцячая праграма, выставы, экскурсіі, а таксама сацыяльны праект для тамтэйшай школы-інтэрната для дзяцей з парушэннем слыху. Праз пяць дзён мы

даведаемся пра пераможцаў у намінацыях “Лепшы спектакль”, “Лепшая мужчынская роля”, “Лепшая жаночая роля”, “Лепшая мужчынская роля другога плана”, “Лепшая жаночая роля другога плана”, “Лепшая п’еса сучаснага беларускага аўтара”, “Лепшая рэжысура”, “Лепшая сцэнаграфія”. І ўсё ж, акрамя раздачы “сланоў”, галоўным павінна стаць знаёмства грамады — у тым ліку прафесійнай — з працэсамі, што адбываюцца ў беларускім тэатры, і новымі імёнамі сучасных драматургаў. “К” прапануе гутарку з прадстаўніком новай плыні айчынай драматургіі, а таксама рэжысёрам і акцёрам Беларускага дзяржаўнага маладзёжнага тэатра Дзмітрыем БАГАСЛАЎСКІМ.

Цэнтр прыцягнення — Бабруйск

Працяг тэмы — ст. 6 — 7

Соцыум

ЯНЫ РАТУЮЦЬ, А ВІЗАВІ РУЙНУЮЦЬ?

Ужо ледзь не з месяца на равах пад Замкавай гарой у Навагрудку вядзецца ўладкаванне дрэнажнай сістэмы. Чутно мноства занепакоеных галасоў: маўляў, экскаватар дашчэнт руінуе культурны слой. “К” вырашыла разабрацца, што ж адбываецца насамрэч.

ст. 4 — 5

Art-блог

НЕСІМЕТРЫЧНЫЯ ПАРАЛЭЛІ

Самаідэнтыфікацыя, пакутлівая трансфармацыя, ломка сацыяльнага ладу, эканомікі ды міжкультурны дыялог — “К” вылучыла яркія тэмы, якія перагукліся ў стужках асноўнай праграмы і конкурсу маладога кіно “Маладосць на маршы” кінафестывалю “Лістапад”.

ст. 8 — 9

Праз гасцінец

ПРЫЗЫЎНІК “ПЕСНЯРОЎ” СА СЛОНІМА

Эксперсію па родным горадзе спецыяльна для “К” правёў саліст ансамбля “Песняры” Ігар Дударчык.

ст. 11

Апафеоз 25-гадовай працы

“Новы Запавет Госпада нашага Ісуса Хрыста” — менавіта так гучыць назва перакладу Свяшчэннага Пісання на беларускую мову, які прэзентавалі 15 лістапада ў Нацыянальнай бібліятэцы Беларусі. У мерапрыемстве ўзялі ўдзел Патрыяршы Экзарх усяе Беларусі, Мітрапаліт Мінскі і Заслаўскі Павел ды Мітрапаліт Мінска-Магілёўскі архіепіскап Тадэвуш Кандрусевіч.

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ

Гэтая кніга, як патлумачыў напачатку прэзентацыі кандыдат багаслоўя, прафесар іерэй Сяргій Гардун, вынік саборнай перакладчыскай дзейнасці членаў Біблейскай камісіі Беларускай Праваслаўнай Царквы, якія пачалі гэту работу 25 гадоў таму па блашавенні Мітрапаліта Мінскага і Слуцкага Філарэта (Вахрамеева), цяпер Пачаснага Патрыяршага Экзарха усяе Беларусі, у супрацоўніцтве з Біблейскім таварыствам у Беларусі. Ні адзін з раней зробленых перакладаў Свяшчэннага Пісання Новага Запавету на беларускую мову не мог лічыцца афіцыйным і агульнапрынятым, паколькі ўсе яны былі аўтарскімі, ажыццяўляліся з ужо наяўных перакладаў, не заўсёды адпавядалі нормам сучаснай беларускай мовы і царкоўнай тэрміналогіі.

— Пераклад зроблены са старажытнагрэчаскага тэксту, трылічынна ўжыванага ў Праваслаўнай Царкве, — адзначыў прафесар Сяргій Гардун. — У працэсе Біблейскай камісія ўважліва аналізавала і ўлічвала ранейшыя спробы перакладу Свяшчэннага Пісання на беларускую мову (працы Л. Дзекуць-Малея і В. Гадлеўскага, Я. Станкевіча, П. Тарыновіча, У. Чарняўскага, М. Мішкевіча, В. Сёмухі, А. Клышкі). Выкарыстоўваліся таксама розныя пе-

раклады Бібліі на рускую, украінскую, польскую, англійскую і іншыя мовы.

Выданне было прымеркавана да 500-годдзя першай кнігі Бібліі, надрукаванай ўходнеславянскім асветнікам Францішкам Скарынам. — Можна сказаць, што “Новы Запавет” сёння з’яўляецца эталонам, бо ў папярэдніх выдадзеных перакладах Свяшчэннага Пісання былі недахопы, — адзначыў падчас прэзентацыі Мітрапаліт Мінскі і Заслаўскі Павел. — Таму гэта сапраўдны ўзор, які будзе служыць і ў далейшым людзям, якія імкнуча пазнаць слова Бога і Свяшчэннае Пісанне.

Міністр інфармацыі Рэспублікі Беларусь Аляксандр Карлюкевіч адзначыў, што выданне перакладу можа стаць асновай для новых крокаў уплыў царквы на развіццё культуры суверэннай Беларусі.

Таксама вельмі важнай падзеяй для духоўнага жыцця беларускага народа назваў пераклад Новага Запавету на беларускую мову начальнік галоўнага ўпраўлення культуры і аналітычнай работы Міністэрства культуры Беларусі Васіль Чэрнік.

Падчас прэзентацыі прайшла цырымонія ўзнагароджання членаў Біблейскай камісіі, арганізатараў перакладу і выдання кнігі. Напрыканцы мерапрыемства Мітрапаліт Павел перадаў экзэмпляры “Новага Запавету Госпада нашага Ісуса Хрыста” ўдар Нацыянальнай бібліятэцы Беларусі. Дырэктар устаноў Раман Матульскі перадаў мітрапаліту Паўлу апошні том факсімільнага выдання “Кніжная Скарыны”.

25 лістапада ў Мінску прэзентуюць яшчэ і першае афіцыйнае рыма-каталіцкае выданне Новага Запавету на беларускую мову. Імпрэза адбудзецца ў мінскім касцёле святых Сымона і Алены падчас бібліянага сімпозіуму “Божае слова 1517 — 2017”.

“Халі-Хало” з міжнародным статусам

Ю́ген РАГІН / Фота аўтара

Прызны “Халі-Хало” за 1 — 3 месцы і Гран-пры “Залаты мікрафон”.

Наваполацкі штогадовы конкурс юных выканаўцаў эстраднай песні “Халі-Хало” (назва дзіцячай гульні з мячом на выбыванне) ладзіцца з 1994-га. Так, быў ён спачатку гарадскім, узнікалі пэўныя “тэхналагічныя” перапынкі, але за апошнія гады справа змянілася карэнным чынам. Сёлета конкурс нават займеў статус міжнароднага, бо ў ім бяруць удзел вакалісты з Малдовы, Эстоніі, Украіны, Латвіі, Расіі, Румыніі. Пагадзіцеся, гэта важкая заяўка кіраўнікоў і работнікаў культуры Наваполацка, які прэтэндуе на статус наступнай Культурнай сталіцы Беларусі. Конкурс доўжыцца цягам гэтай суботы і нядзелі ў Палацы культуры нафтавікоў. А напярэдадні, 14 лістапада, у Нацыянальным прэс-цэнтры краіны адбылася прэс-канферэнцыя з конкурснай нагоды.

Падчас прэс-канферэнцыі. Злева направа: Васіль Чэрнік, Дзмітрый Дзямідаў, Ірына Дарафеева.

Гаворка распачалася з агульнарэспубліканскага конкурсна-фестывальнага руху. Начальнік галоўнага ўпраўлення культуры і аналітычнай работы Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусі, намеснік старшыні аргкамітэта “Халі-Хало” Васіль Чэрнік зазначыў, што Віцебшчына ў гэтым руху лідзіруе. Практычна ў кожным раёне вобласці ёсць брэндавы фестываль. Што ж тычыцца наваполацкага конкурсу, дык ён павінен стаць не столькі

першай прыступкай на пакрытай лесвіцы да эстраднага Алімпу, колькі шчасливай магчымасцю творчай самаразлізацыі. А без гэтай умовы асобу сфарміраваць немагчыма. Дый стымул з’явіцца для далейшага развіцця, для больш ґрунтоўнага разумення высокага мастацтва. Да слова, у свой час праз выпрабаванні “Халі-Хало” прайшлі Пётр Елфімаў, Наталля Падольская...

Неаспрэчная заслуга ў адраджэнні і ўдасканаленні “Халі-Ха-

ло” належыць старшыні Наваполацкага гарадскога выканаўчага камітэта і старшні арганізацыйнага камітэта конкурсу Дзмітрый Дзямідаў. Ён па заслугах называе мерапрыемства знакавым, бо гараджане яго даўно чакаюць. Ім будзе прапанавана не толькі якаснае відэа, але і азартнае конкурснае спаборніцтва. Па словах кіраўніка горада, конкурс даўно распачаў, бо мае абыццё ў два этапы. Падчас першага былі разгледжаны заяўкі: са 120 абрана толькі палова. У конкурснай праграме бяруць удзел спевакі трох узроставых катэгорый: 8 — 10, 11 — 13 і 14 — 16 гадоў. Эмблема “Халі-Хало” ўпрыгожвае сёлета асідкі, магніцікі, кандытарскія ўпакоўкі і сувенірныя пакеты, і гэта сведчыць, што конкурс даўно заваяваў папулярнасць і ўвасабляе сталы брэнд.

Міжнароднае конкурснае журы ўзначальвае заслужаная артыстка краіны, дацэнт кафедры мастацтва эстрады Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта культуры і мастацтваў, дэпутат Палаты прадстаўнікоў Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь Ірына Дарафеева. Яна ўпэўнена ў тым, што конкурс стане яскравым святкам, якое дапаможа раскрыць дзіцячым талентам. Дарэчы, сёлета пераможцам будучь уручацца новыя, арыгінальныя прызы.

15 лістапада скончыўся прыём творчых прац на рэспубліканскі конкурс талісмана II Еўрапейскай гульні. Арганізатарамі, Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь і Нацыянальным алімпійскім камітэтам было прынята больш за тысячу заявак з усеі рэспублікі.

Ганна ШАРКО

Ад зубра да бульбазаўра

Якім будзе талісман Еўрагульні-2019?

Згодна з уставам конкурсу, талісман павінен адпавядаць афіцыйнаму слогану Bright Year, Bright You (“Час яскравых перамог”) і пэўным крытэрыям. “Гэта не толькі традыцыі, гісторыя і культура нашай краіны, але і алімпійскія каштоўнасці, якія з’яўляюцца асноватворнымі”, — адзначыў прэс-саркатар фонду “Дырэкцыя II Еўрапейскіх гульняў 2019 года” Віталь Астроўскі. Паколькі талісман павінен адлюстроўваць сутнасць беларускай гісторыі, арганізатарамі была абрана асноўная тэма кон-

курсу — легенда пра Купальскую ноч.

У большасці з дасланных прац можна пабачыць не толькі характэрныя для Беларусі жывёл — зубра ды мядзведзя — але і міфалагічных, кшталту бульбазаўра. Беларускай трактары таксама сталі аднымі з сямых папулярных сімвалаў сярод удзельнікаў конкурсу.

Як адзначыла намеснік начальніка ўпраўлення электронных СМІ і інтэрнэт-рэсурсаў Міні-

стэрства інфармацыі Надзея Бельская, малюнк ад кожнай вобласці былі зусім рознымі. Так, большасць зубраў паступіла з Брэстчыны, а ў Гомельскім рэгіёне ўдзельнікі конкурсу рабілі ўпор на графіку.

Узнагароджанне лепшых прац і прэзентацыя талісмана-пераможцы афіцыйна пройдзе ў сярэдзіне снежня ў кінатэатры Silver Screen. Траім лепшым аўтарам Нацыянальна алімпійскага камітэта падорыць запрашалыя білеты на II Еўрапейскія гульні, а таксама камплекты па-радна-спартыўнай экіпіроўкі нацыянальнай зборнай Беларусі.

Газета КУЛЬТУРА ШТОТЫДНОВА ГРАМАДСКА-ПАЛІТЫЧНАЯ, ДЛЯ ДАСГУГ (КУЛЬТУРА, МАСТАЦТВА)
Выдавецтва з кастрычніка 1991 года. Заснавальнік — Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусі. Рэгістрацыйнае пасведчанне № 637, выдадзена Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусі.
Галоўны рэдактар — Ілья Васільевіч СВІРЬНІН; намеснік галоўнага рэдактара — Вераніка МОЛІКАВА; адказны саркатар — Юрый КАРПЕНКА; рэдактар аддзелаў: Надзея БУЦЭВІЧ, Ю́ген РАГІН; афіцыйны рэдактар: Дар’я АМІЛЬКОВІЧ; Настасся ПАНКРАТАВА; Генадзь СІВОХІН; Ю́ры ЧАРНЯКЕВІЧ; спецыяльны карэспандант: Пётр ВАСІЛЕУКІ; Алег КЛІМАУ; карэспандант — Ганна ШАРКО; фотакарэспандант — Сяргей ЖДАНОВІЧ; мастацкі рэдактар — Наталля ОВАД; карэктар — Мая ХУТКОВА. Сайт: www.kimpres.by. E-mail: kultura@t.by.
Адрас рэдакцыі: 220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77, чацвёрты паверх. Тэлефоны: (017) 286 07 07, (017) 334 57 23. Тэлефакс: (017) 334 57 41. Рэкламны адрас: тэл. (017) 286 07 07, 334 57 41. Выдавец — Рэдакцыя выданняў газеты “КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА”.
Дырэктар — СЛАБОДАЦЬ Ірына Аляксееўна;
першы намеснік дырэктара — КРУШЫНСКАЯ Людміла Аляксееўна. Прыёмны: (017) 334 57 41. 220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77, Чацвёрты паверх. Бухгалтэрыя: (017) 334 57 35.
Аўтары допісу паважліваць прозвішча, поўнасна імя і імя па бацьку, пашпартныя звесткі (нумар пашпарта, дату выдання, кім і калі выдадзены пашпарт, асабісты нумар), асноўнае месца працы, зваротны адрас. Аўтарскія рупаліцы не рэагуюцца і не вяртаюцца.
Меркаванні аўтара могуць не адпавядаць пункту гледжання рэдакцыі. Аўтары нясуць адказнасць за дэкладзаны матэрыялы.
“Матэрыял на правах рэкламы”.
© “Культура”, 2017. Наклад 4 032. Індэксы 63875, 638752. Рознічны кошт — па дамоўленасці.
Падпісана ў друк 17.11.2017 г. 18.30. Замова 4186. Рэспубліканскае ўнітарнае прадпрыемства “Выдавецтва “Беларускі Дом друку”. ЛП № 02330/106 ад 30.04.2004. Пр. Незалежнасці, 79, 220013, Мінск.

Галерэі “Універсітэт культуры” сёлета споўнілася 15 гадоў. Па сённяшнім часе гэта шмат. Як сведчыць наш досвед некалькіх апошніх дзесяцігоддзяў, усё, звязанае з мастацтвам — справа рызыкаўная, кляпатлівая і не надта рэнтабельная. У грамады іншыя прыярытэты. Мастацтва, што ні кажу, раскоша, а жыццё вымагае эканоміі і ашчаднасці.

Пётра ВАСІЛЕЎСКІ

Universum-галерэя ў сэрцы мегаполіса

Плошча Незалежнасці і Пётр Машэраў на здымках Юрыя Іванова.

Калі згадаць, колькі за нядаўнія гады ў Мінску з’явілася і знікла галерэй і выставачных цэнтраў, дык сам факт такога доўгага існавання некамерцыйнай культурнай установы — ужо падстава для таго, каб звярнуцца на яе ўвагу.

Хоць яна эфектыўна працуе ў фармаце горада, а ў шэрагу выпадкаў задзейнічана ў праекты нацыянальнага маштабу, структурна галерэя належыць Беларусі, дык дзяржаўнаму ўніверсітэту культуры і мастацтва. Гэта ягона “хатняя” выставачная зала. Галоўная задача галерэі — спрыяць навуцальнаму працэсу. Тут выстаўляюць свае творы выкладчыкі і студэнты ўніверсітэта, праводзяцца абароны дыпломных работ і творчыя справазданы розных кафедраў, ладзяцца выставы роднасных навуцальных устаноў замежжа. Гэта дае магчымасць асэнсаваць і суаднесці наш і чужы досвед, чамусьці павуцальна ў іншых, а калі выставы сумесныя — дык і сябе замежным калегам паказаць.

Аднак невыпадкова зручнае размяшчэнне галерэі ў цэнтры горада, яе залы, добра прыстас-

ваныя для экспазіцый камернага характару, упадабалі замежныя прадстаўніцтвы, акрэдытаваныя ў Беларусі. Такім чынам, “Універсітэт культуры” яшчэ і прапагандае культуру і мастацтва іншых краін. Тут ладзяцца не толькі мастацкія экспазіцыі, але і прэзентацыі выдавецкіх праектаў і іншых культурных ініцыятыў, творчыя і навуковыя сумоі. Галерэя супрацоўнічае з музеямі, грамадскімі арганізацыямі, навуцальнымі ўстановамі, бібліятэкамі, сярод якіх, у прыватнасці — Прэзідэнцкая бібліятэка Рэспублікі Беларусь.

іх ужо тады легендарнага Пятра Машэрава, а таксама паспалітых людзей, дзяржаўныя святы, пабачаныя ў нечаканым ракурсе, рэаліі побыту. Краінаюць здымкі Мінска 1960-х гадоў, у якіх сталічныя размах спалучаецца з правінцыйнай утульнасцю. Такія фота ўжо маюць каштоўнасць гістарычнага дакумента. Шэраг фатаграфій уяўляюць з сябе пастановачныя кампазіцыі сімвалічнага характару, дзе аўтар выступае як рэжысёр і як стваральнік эфектных мізансцэн.

Ён даў сваёй выставе назву паводле тэксту вядомай песні — “Это было недавно, это было давно”. Але, як сведчыць выстава, яно не “было”, а “ёсць”. На ментальным узроўні — дакладна.

Трэцяя экспазіцыя знаёміць гледачоў з традыцыйным японскім жывапісам у выкананні беларускіх прыхільнікаў культуры Краіны ўзыходзячага сонца. Іх арт-студыя мае назву Nagakure. Раз на тыдзень яны збіраюцца на заняты пад кіраўніцтвам дасведчанага выкладчыка і спрабуюць дзеля спасціжэння ўнутранай гармоніі глядзець на свет шырока прыжмуранымі вачыма.

Соцыум

Не блытаць оперу з сайндаздобай

Пакулы у Нацыянальным сходзе Рэспублікі Беларусь працуюць над змяненнямі і дапаўненнямі ў закон аб аўтарскім праве і сумежных правах, у кулуарах працягваецца абмеркаванне магчымых трансфармацый артыкулаў, датычных сферы мастацтва. Апошнім часам пад увагу патрапілі тэатральныя кампазітары.

Настасся ПАНКРАТАВА

ЛЁГКАСЦЬ КАМПАЗИТАРСТВА: АПЛАТА ПРАЗМЕРНАЯ?

Яшчэ ўлетку падчас калегіі Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь аб стане, праблемах і перспектывах развіцця тэатральнай дзейнасці ў краіне была агучана прапанова рабочай групы. Спецыялісты, якія ў яе ўваходзілі, палічылі, што ўказаная ў існым заканадаўстве аб аўтарскіх і сумежных правах лічба аўтарскіх адлічэнняў за выкарыстанне музычных твораў у тэатральных пастаноўках занадта высокая. Паводле іх меркавання, музычныя кампазіцыі ў спектаклі звычайна выкарыстоўваюцца толькі фрагментамі, што не дае падстаў прызначаць аўтару 9 працэнтаў аўтарскіх адлічэнняў, якія юрыдычна замацаваны цяпер.

Узгадалі і тую акалічнасць, што партытура пастаноўкі можа збірацца з музыкі, раней напісанай кампазітарам, таму вялікі працэнт аўтарскіх не зусім адпавядае праведзенай рабоце. Апошнім аргументам для магчымага паніжэння мінімальнай стаўкі да 5 працэнтаў сталася існаванне палітыка: высокія адлічэнні павялічваюць канчатковы кошт білета, што, зразумела, не грас на руку патэнцыйнаму гледачу. Але ці сапраўды ўсё так адназначна?

Дзеля справядлівасці значу, што за гэты час прапанова відавочнага развіцця не атрылася, але пытанні ўсё ж засталіся. Дапусцім, тое зніжэнне мінімальнай стаўкі аўтарскіх адлічэнняў адбудзецца: ці сапраўды тэатральныя касы адчуюць эфект ад такой барачыбы са сквапнымі кампазітарамі? Ці дапаможа гіпатэтычнае рашэнне тэатральнаму механізму працаваць больш зладжана, пакінуўшы пры гэтым музычнае суправа-

джэнне спектакля на якасным узроўні?

ПОЗИРК ФЕМИДЫ

Каб зразумець сутнасць праблемы, звернемся да першакрыніцы. Мінімальныя стаўкі аўтарскіх адлічэнняў адпаведна нашаму заканадаўству ўсталёўваюцца дзяржавай на ўзроўні пастановы Урада. Менш за гэтыя лічбы ўзнагароджанне быць не можа. Як сцвярджае начальнік Цэнтра па калектыўным кіраванні маёмаснымі правамі Нацыянальнага цэнтра інтэлектуальнай уласнасці Аляксей Бічурын, упершыню ў Рэспубліцы Беларусь на заканадаўчым узроўні пра мінімальныя стаўкі загаварылі ў 1997 годзе. Праз чатыры гады ў краіне стаў дзейнічаць новы закон аб аўтарскім праве. “Тады ж была прынята пастанова пра мінімальныя стаўкі аўтарскага ўзнагароджання ў залежнасці ад віду твора. Палкраслю, што дзейнічае яна выключна ў сітуацыі, калі выплаты ідуць праз НШУ”, — тлумачыць спадар Бічурын.

Адпаведна вышэйназначанай пастанове, на сёння дзейнічае чатырохступенчатая градацыя мінімальных аўтарскіх ставак для кампазітара. Для спецыяльна створаных музычных твораў, якія будуць выкарыстоўвацца ў спектаклях, яму могуць прызначаць 9 працэнтаў за шматактны твор ці 3,5 — за аднаактны. Калі творца раней напісаў шэраг кампазіцый, а пасля рэжысёр звярнуўся да яго па згоду на выкарыстанне той музыкі ў сваёй пастаноўцы, мінімальны бар’ер для яго зніжаецца да 2 і 1 працэнта адпаведна.

Суразмоўца працягвае: “У маім уяўленні, далёкая стаўка зарынтавана ў першую чаргу на так званыя буйныя формы. Опера, балет, мюзікл — не любая музыка пад гэты трапляе”. І тут не грас на руку патэнцыйнаму гледачу. Але ці сапраўды ўсё так адназначна? Дзеля справядлівасці значу, што за гэты час прапанова відавочнага развіцця не атрылася, але пытанні ўсё ж засталіся. Дапусцім, тое зніжэнне мінімальнай стаўкі аўтарскіх адлічэнняў адбудзецца: ці сапраўды тэатральныя касы адчуюць эфект ад такой барачыбы са сквапнымі кампазітарамі? Ці дапаможа гіпатэтычнае рашэнне тэатральнаму механізму працаваць больш зладжана, пакінуўшы пры гэтым музычнае суправа-

Калонка рэдактара

Закляты скарб

Пра Навагрудскі замак мне даводзіцца рэгулярна пісаць цягам гадоў ужо націцаці. І з кожным разам усё больш складана патлумачыць чытачу, што ж там робіцца. Бо, па шчырасці, не да канца гэта разумею і сам. І справа нават не ў алгарытме канкрэтных даследаванняў альбо работ, якія адбываюцца (або не адбываюцца) на аб'екце. На жаль, неразуменне тут мае куды больш агульны, глабальны характар. Чаму даўнія планы па пераўтварэнні Замкавай гары ў паўнаартасны тураб'ект (які, відавочна, будзе звышзапатрабаваным) так досяю і не рэалізаваны? Чаму ў тым месцы час, як кажучы, застаў — у найгоршым сэнсе слова? Нават і не ведаю, што адказаць.

Ілья СВІРЫН

Здавалася б, важнасць гэтага помніка спадчыны сёння ўсведомляюць літаральна ўсе. Яго абрысы — у кожным турыстычным дапаможніку. Думаецца, яны трапілі ў дзясятку самых пазнавальных беларускіх вобразаў. Пра Навагрудскі замак у апошнія гады гаварылі так натхнёна і шмат, што, каб думка, уасобленая ў слове, была сапраўды матэрыяльнай, ён бы закансерваваўся і музеефікаваўся сам па сабе.

На жаль, падобнага не здарылася. Прыкметных воку змен пакуль няма. І вочы большасці наведвальнікаў яны зусім не радуюць — вядома, я маю на ўвазе цяперашнія абрысы Касцельнай вежы. Але мала хто разумее, што ў папроку “Чаму ўсё зроблена не так?” самае хісткае слова — “зроблена”.

У свой час шматгадовы навуковы кіраўнік аб'екта Сяргей Друшчыц (вечная яму памяць) тлумачыў, што каструбаваць канструкцыю — гэта зусім не фінал. Тыя работы былі прызначаны для выратавання вежы, а зусім не для прыгажосці. У той самы час, іх вынікі можна зрабіць куды больш прывабнымі дзякуючы сродкам дызайну. Але гэтым варта займацца ўжо па завяршэнні ўсяго астатняга: і ўмацавання схілу, і раскрыцця ўтоеных пад зямлёй падмуркаў, і кансервацыі бы частковай рэстаўрацыі Шчытоўкі. Аднак тыя захады (між іншым, не такія ўжо і затратныя) чамусьці ўпарта не робяцца — і бадай у гэтым галоўная праблема. Добра, што хоць сёлета яны скрануліся з мёртвай кропкі — спарадзішы, аднак, чарговую канфліктную сітуацыю.

Сапраўды, археалагічнае разведку там, напэўна, не лішне было б правесці. З іншага боку, узнікае і такое пытанне: ці трэба сунуць палкі ў гусеніцы экскаватара? Ці мэтазгодна — пры наяўнасці праекта і фінансавання — адкладаць тыя інжынерныя мерапры-

емствы на наступны сезон? Спадзеючыся, што і гэтым разам працяне, што разбуральныя сілы прыроды пачакаюць, і руіны не абрынуцца долу, апырадушы захады іх ратаўнікоў. Папраўдзе шэкспіраўская дэлема.

Не думаю, што тут выпадае кагосьці вінаваціць: ці то мясцовыя ўлады, ці то археолагі, ці то неаб'яквыя крытыкаў. На мой сціплы погляд, усе работы, датычныя Навагрудскага замка, маюць дзве глабальныя праблемы. Першая, і самая важная з іх, — гэта планавасць. Трэба распрацаваць алгарытм і няўхільна яго выконваць, карэктуючы хіба з улікам непрадбачаных абставінаў. Але для гэтага неабходнае найперш стабільнае фінансаванне. Паўтаруся: невялікае, але своечасовае.

Другая праблема ў пэўнай меры вынікае з першай. Гэта галоснасць. Вельмі сумна, калі грамадскасць атрымлівае навіны пра чот складаных работ з пастой у “Фэйсбуку” — зробленых, як правіла, выпадковымі мінакамі. Упэўнены, што той жа Андрэй Мяцельскі — археолаг вядомы і аўтарытэтны, які не адзін год прывясціў гэтам аб'екту — мог бы сваімі каментарыямі ладна суцішыць жарсці. Але, на жаль, многія прафесіяналы пагарджаюць стасункамі з прэсай ды іншымі “прафанами”. Не надта рупліцца пра належны піяр і мясцовыя ўлады — хаця тут варта адзначыць добрымі словам Навагрудскі райвыканкам у асобе Наталлі Жышко, якая заўжды гатовая адказаць на любыя пытанні.

Калі спадарыня Наталля паведаміла, што нядоўна набыла гумовыя боты, бо рэгулярна сама аглядае ваколіцы замка, пачынаеш разумець самае істотнае. Гэты канфлікт (які ў ўсе папярэднія) — канфлікт аднадумцаў. Ніхто не спрашчаецца, што Навагрудскі замак — сапраўдны наш скарб. Але чаму тады гэты скарб застаецца заклятым?

Яны ратуюць, а візаві руйнуюць?

Доўгачаканыя работы па захаванні і аднаўленні нашых замкаў выклікаюць усё новыя ўсплёскі крытыкі з боку неаб'яквых прадстаўнікоў грамадскасці. І цяпер праблемная сітуацыя ўзнікла не толькі ў Гродне (пра гэта мы пісалі ў мінулым нумары). На пачатку тэдня наш пастаянны аўтар Зміцер Юркевіч даслаў у рэдакцыю фота, зробленыя ім у мінулы нядзелю ля ўзножжа Навагрудскага замка. Амаль сінхронна яны з'явіліся і ў сацыяльных сетках, нарабішы там вэрхалу.

Генадзь ВОХІН

На фота зафіксаваны часовы вынік правядзення работ па стварэнні дрэжнай сістэмы — жышчэва неабходных для Замкавай гары, якая ўжо каторы год рызыкне “спаўзіці”. Аднак вырытая экскаватарам траншэя, а таксама выявы знойдзеных непасрэдна ў ёй фрагментаў кафлі і плінты — патэнцыйных археалагічных артэфактаў — абурыла многіх. Узнікла пытанне: чаму такім працам, ды яшчэ і з выкарыстаннем цяжкай тэхнікі, не папярэднічалі раскопкі на іх участку? Але, як удалося высветліць пры дэталёвым разборы праблемы, усё зусім не так адназначна.

Чарговай медыянагоды для спадчынных баталій стала правядзенне работ на равах пад Замкавай гарой у Навагрудку. Ужо ледзь не з месяц там вядзецца ўладкаванне дрэжнай сістэмы. Чутно мноства занепакоеных

галасоў, што экскаватар дашчэнтну руйнуе культурныя слой, а на месцы не то што археалагічных раскопак не праводзіцца, а і нават нагляду навуковага кіраўніка на траншэях не бачна. Больш за тое, аматары спадчыны падчас шпашыраў уздоўж валоў у раскапаным рове быццам знаходзяць археалагічную кераміку, якую бу-

Патэнцыйныя артэфакты, знойдзеныя ў траншэі.

даўнікі проста адкідаюць убок. “К” вырашыла разабрацца, што ж насамрэч адбываецца ля старажытнага замка.

Чаму працы праводзяцца менавіта цяпер і чаму “механізаваным чынам”? Загальныя сектара культуры адзела ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі Навагрудскага райвыканкама Наталля Жышко тлумачыць,

што на Замкавай гары адбываецца толькі пачатковая частка работ па рэалізацыі праекта па ўмацаванні схілаў Навагрудскага замка. Сапраўды, траншэі капаюць экскаватарамі, бо працы вядуцца ў забалочаным месцы, дзе пешшу нават і прайсці даволі цяжка.

— І няма нічога страшнага ў тым, што там працуе экскаватар, бо ажышчыўляецца пастаянны археалагічны нагляд, — дадала яна. — На аб'екце дзяжурьне кандыдат гістарычных навук, вядучы навуковы супрацоўнік Інстытуту гісторыі НАН Беларусі археолаг Андрэй Мяцельскі, камандзіраваны сюды кіраўніцтвам інстытута на ўвесь час правядзення работ. На далёвым этапе праводзіцца толькі падрыхтоўчыя мерапрыемствы, каб можна было пракласці часовую дарогу

дакументацыя, атрыманая яе ўзгадненне — і ніякай самадзейнасці!

— Мы ж разумеем значнасць Навагрудскага замка! — сцвярджае загадчыца сектара культуры. — Андрэй Мяцельскі з першага дня тут прысутнічае, і без ягонага дазволу і кантролю ніхто нічога не робіць. Іншая справа, што яго сапраўды могуць не “вылучыць” на аб'екце сярод будаўнікоў, бо ён не стаіць з плакатам “Я археолаг!”, а працуе.

Легітымнасць далёжных работ засведчылі і ў Міністэрстве культуры краіны. Начальнік упраўлення па ахове гісторыка-культурнай спадчыны Аксана Смарэнка пацвердзіла, што правядзенне мерапрыемстваў па ўмацаванні схілу было ўзгоднена. Аднак аператыўна каментаваць канфліктную сітуацыю яна адмовілася, археалагічны нагляд выходзіць па-за межы кампетэнцыі міністэрства, і таму пытанне варта пераадрасаваць у Інстытут гісторыі НАН Беларусі, які гэты нагляд ажышчыўляе.

Што мы і зрабілі, звярнушыся неспасадна да археолага Андрэя Мяцельскага, які ў момант размовы з карэспандэнткам “К” знаходзіўся ў Мінску, у Інстытуце гісторыі. Магчыма, менавіта ягоны адказ мог бы расставіць кропкі над “і” ды супакоіць грамадскасць. Ды, на вялікі жаль, ад інтэрв'ю ён адмовіўся:

(Заканчэнне.

Пачатак на старонцы 1.)

ХІТРЫКІ ДЗЕЛЯ... ТВОРЧАЯ РЭАЛІЗАЦЫЯ

Мастацкі кіраўнік Тэатра юнага гледача Уладзімір Савіцкі здзіўлены, чаму на заканалаўчым узроўні размеркавана так, што за пастаяноўку духаўнага драматычнага спектакля кампазітар мусіць мець 9 працэнтаў аўтарскага аліччэння, а рэжысёр — 2 працэнтаў. Уладзімір Канстанцінавіч аргументуе: “Як рэжысёр, хачу сказаць пра свайго іхх. Рэжысёр — аўтар спектакля, які аб'ядноўвае вакол сваёй задумы мастака, кампазітара, балетмайстра, драматурга. Я за тое, каб усе аўтары атрымлівалі годнае ўзнагароджанне за сваю работу. Цяпер жа на фоне астатняй каманды рэжысёр знаходзіцца

Не блытаць оперу з саўнд-аздобай

ў самым журботным стане. Хача рэжысёр павінен атрымліваць самую большую аўтарскія. Мая градашча: рэжысёр, аўтар, кампазітар, мастак, балетмайстар. Вось такое разрэзванне павіна быць, а не наадварот. Бо збяры ўсіх разам без рэжысёра — нічога не атрымаецца і не будзе ні ў каго ніякіх аўтарскіх”.

Размаўляючы з кампазітарамі, якія працуюць на драматычным полі, адчула, што і яны не ў захапленні ад існай сістэмы лічбаў. У прыватнасці, Дзмітрый Фрыга лічыць, што сённяшнія мінімальныя стаўкі зусім

не суадносяцца са спецыфікай тэатра: “Для оперы і балета 9 працэнтаў — адэкватная цана, а вось для драматычнага тэатра — гэта выдаткі і банкруцтва. У драме суаднесенне працэнтаў, якія атрымліваюць кампазітар і рэжысёр, павіна быць іншым. Спаліваюся, што людзі, якія працуюць з заканалаўчымі прапановамі, будуць больш кампетэнтнымі”.

Кампазітару не зусім разумельна павядацца прыняць цэнаўтварэння з аглядак на таймкоды. Часам у пэўнай сітэне выкарыстоўваецца толькі фрагмент кампазіцыі, але ўсё ж такі яна пішацца творцам

цалкам. “Нават, калі музыка першапачаткова не была створана адмыслова для тэатра, я рэжу яе падчас працы над музычнай партытурай спектакля пад канкрэтыя сцэны, па неабходнасці драбню на лейтматывы, пакідаючы тэмы, якія вядзе флейта, фартэп'яно і гэтак далей, сітуацыйна дапрацоўваю. Прабачце за аналогію, але так можна паісці ў рэстаран, загадаць стравы, а потым патрабаваць меншы чэк, бо катлету я не еў, а з пяці бульбін асіліў толькі дзве”, — узрушаны суразмоўца.

Але вярнемся да асноўнай тэмы. З-за фаталь-

— Вядуцца выключна інжынерныя работы, і я іх каментаваш не буду.

У якасці незалежнага эксперта па гэтай праблеме мы вырашылі запрасіць Ігара Чарняўскага. Выбар невыпадковы. Былы начальнік упраўлення па ахове гісторыка-культурнай спадчыны Міністэрства культуры, з аднаго боку, цудоўна валодае заканадаўчай базай, а з другога — ён сам у мінулым археолаг-практык. Ды і размешчаны ў інтэрнэце фота суразмоўца, як выяві-

археалагічную практыку студэнтаў аднаго з ВНУ, сумясціўшы, вобразна кажучы, прыемнае з карысным.

Мяркуючы па каментарыях у сацыяльных сетках, у прадстаўнікоў грамадскасці выклікае пытанне не толькі механізаваны працэс капання траншэі, а перадусім сам факт правядзення работ ды іх законнасць, — без папярэдняга археалагічнага даследавання. Маўляў, ці не самаўпраўства гэта мясцовай адміністрацыі? Ігар Чар-

кту гледжання. Урэшце, мы пацікавіліся і тым, як археолаг аднёвае патэнцыйную школу, прынесены будаўнічымі работамі без папярэдняга раскопак.

— Дапускаю, што ў межах будаўнічай пляцоўкі можа і не быць культурнага пласта ў класічным яго разуменні, — лічыць Ігар Чарняўскі. — Але больш дакладна гэта магчыма вызначыць толькі пасля выкапання некалькіх разведвальных шурфаў — што неабходна было зра-

льтурну і гістарычную спадчыну. Яшчэ часцей — вяртаемся да тых жа пытанняў, бо, як ні дзіўна, быццам штогэ робіцца, а быццам і нічога. Тое, што адбываецца з беларускай спадчынай, часам можа нагадаць пазіцыяныя баявыя дзеі — жаўнеры сядзяць у траншэях па розныя бакі ад бруствера. Раз-пораз яны перастраляюцца, але ні на сапраўдныя баі, ні на міравую нішто не ідзе.

Таму на спадчынным фронце без перамен. Розныя бакі адно аднаго не толькі не чуюць, але часта і не спрабуюць пачыць вясці дыялог. Аднак пры гэтым голасна ліямантуюць, што менавіта яны ратуюць, а вівзі — руйнуюць нашы агульныя здабыткі. Толькі

Работы вядуцца пад замкавым схілам. / Фота Змітра ЮРКЕВІЧА

дася, і бачыў, і аналізаваў. Паводле яго слоў, у далёвым выпадку і сапраўды можна дапусціць, што ў межах выкапання работ было дастаткова забяспечыць правядзенне археалагічнага нагляду — без паўнаважных раскопак: — Хачя я і не выключна чаю, што ў гэтых месцах можа патрабавацца закладка асобных дадатковых шурфаў або невялікага раскопу, — дадаў ён. — Думаю, падобнай сітуацыі не ўзнікае б, каб заказчыкам і мясцовыя органы кіравання падышлі больш прафесійна да арганізацыі работ, зыходзячы хачя б з асаблівасцяў аб'екта. Нічога не перашкаджала яшчэ ўлетку запланаваш і правесці

няўскі тлумачыць, што паралак правядзення работ на гісторыка-культурнай каштоўнасці ў зонах яе аховы дастаткова падрабязна прапісаны ў Кодэксе Рэспублікі Беларусь “Аб культуры”:

— Ажыццяўляць земляныя і будаўнічыя мерапрыемствы на аб'ектах спадчыны недапушчальна без удзелу археолагаў. Пры гэтым, характар археалагічных даследаванняў вызначаецца іх кіраваннем сумесна з заказчыкам і з улікам асаблівасцяў аб'екта.

Апаведна, казачь пра парушэнне заканадаўства ў далёвым выпадку наўрад ці выпадае — прынамсі, з фармальнага пунк-

туладкаванні дрэннага і выканання іншых мерапрыемстваў паводле праекта, які распрацаваны інстытутам “Гроднаградзянпраект”. Для гэтага павінна быць падпісана дамова паміж заказчыкам, а лепш — падрайнай арганізацыяй і арганізацыяй археалагічнага профілю — напрыклад, Інстытутам гісторыі НАН Беларусі, кафедрай таго ж Гродзенскага ўніверсітэта або музея, у штале якіх працуюць кваліфікаваныя археолагі.

Урэшце, дадам колькі слоў ад сябе. Даволі рэгулярна мы вяртаемся да вострых пытанняў барацьбы за беларускую ку-

на старонках “К” прыкладаў такіх “дыялогаў” можна знайсці мноства...

Выкапаньня экскаватарам каляіны і сапраўды падобныя на вайсковыя траншэі. І перамяніць гэтую сітуацыю можа толькі наладжанне плённага сумоўлявання ўсімі зацікаўленымі суб'ектамі: неабыякавымі грамадзкімі, мясцовай адміністрацыяй, адказнымі за правядзенне работ. Ды, як мы бачым, гэты дыялог пакуль што калі і атрымліваецца, то не зусім.

K

ных для драмтэатра 9 працэнтаў апошнім даводзіцца часта ісці на хітрыкі. Спавод Фрыга ўзгалваў, як не раз і не два рэжысёры, замаўляючы напісаць для новай пастановкі адмысловую музыку, прасілі пазначыць у дагаворы, быццам кампазіцыі былі прыдуманы раней. Ім няёмка, але, маўляў, тэатр фізічна не можа заплаціць 9 працэнтаў, 2 — больш рэальна. Суразмоўца ўпэўнены, калі праэнт мінімальнай стаўкі знізіць, то ўсім, хто звязаны з драматычным тэатрам, працаваць будзе больш камфортна. Але падкрэслівае, што на заканадаўчым узроўні неабходна развесці праэнтную стаўку адносна тэатральных жанраў: “Калі тое не будзе зроблена, магчыма зніжка аўтаматычна закрэне творцаў, якія займаюцца музычным тэатрам. Аўта-

ры опер, балетаў, мюзіклаў проста апынуцца ў сітуацыі жабракоў з працягнутай рукою. Гэта ізіноў будзе ненатуральна, непрафесійна і непрыгожа”.

МЕДЫЦЫНСКІ ПРЫНЦЫП У ЮРЫДЫЧНЫМ АСПЕКЦЕ

Аўтар твораў сімфанічнай і харавой музыкі, лаўрэат Дзяржаўнай прэміі Беларусі Алег Халоска таксама прапануе параўнаць аб'ём працы з драматычным тэатрам, працаваць будзе больш камфортна. Але падкрэслівае, што на заканадаўчым узроўні неабходна развесці праэнтную стаўку адносна тэатральных жанраў: “Калі тое не будзе зроблена, магчыма зніжка аўтаматычна закрэне творцаў, якія займаюцца музычным тэатрам. Аўта-

пазітара. У прыватнасці, са сталічным музычным тэатрам у мяне заўсёды было паразуменне”. Канешне, у дакуменце пазначаны мінімальны памер стаўкі, і пры жаданні кампазітар можа не пагадзіцца з ёю і прапанаваць павысіць праэнт. Але спавод Халоска прапануе паглядзець на рэчы рэальна: калі памер стаўкі афіцыйна паменшыцца, ніхто з тэатраў іншыя лічбы разглядаць не будзе.

Аляксею Бічурну, як чалавеку, які заўсёды на баку аўтараў, падаецца не зусім карэктным змяняць тыя лічбы, якія дапамагаюць творцам мець сродкі для існавання. На яго думку, дакарэктна кампазітараў высокім коштам квіткоў не зусім лагічна, а часам і параўнальна з тым, як воз паставіць перад каплі. Аўтарскія адлічэнні — гэта праэнт ад кошту біле-

та, частка таго, за што быў прададзены спектакль, а не канкрэтная сума, якую неабходна заплаціць. “Ці гэта камень сутыкнення? Сабекшт будзеца на іншым: камунальных выдатках тэатра, аплаты штата ўстанова, адміністрацыі...” — працягвае суразмоўца. Драматычным жа тэатрам, што апынуліся ў палоне завышаных лічбаў, у НЦУ раяць заключыць з кампазітарам прамы дагавор без іх пасярэдніцтва — тады можна будзе абсалютна законна прымяніць любую ўзгодненую паміж бакамі стаўку.

Дык што з усім гэтым рабіць? Верогодна, галоўнае — памятаць пра прыніцы “Не нашкодзь”. Перш, чым брацца за кравугольныя паняці, не лішнім будзе паслухаць усіх, каго тыя змены наўпрост датычацца.

K

Дзяжурны па нумары

Вытрымаць канкурэнцыю з робатам

Цікава, што ад стварэння электрычнай лямпачкі да яе з'яўлення ў доме прайшоў блізу 47 гадоў, тэлевізара — 26 гадоў, а вось інтэрнэтам мы пачалі карыстацца праз 7 гадоў пасля яго вынаходніцтва. Так што найноўшыя тэхналогіі пранікаюць у наша жыццё ўсё хутчэй і хутчэй.

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ

Менавіта гэта адзначалі многія спікеры Міжнароднай канферэнцыі “Дзелавы інтэрнэт-2017”, што прайшла днямі ў Мінску. Напрыклад, у выступленні намесніка генеральнага дырэктара па камерцыйных пытаннях і развіцці партала TUT.BY Ксенія Іванова прагучала наступная думка: сёлета ўпершыню аперацыйная сістэма Android, якая выкарыстоўваецца ў мабільных тэлефонах, “пабіла” па колькасці карыстальнікаў Windows, усталяваную на звычайных камп'ютарах.

Азначая гэта толькі адно: за мабільным інтэрнэтам, прыкладаннямі, кантэнтам — будучыня, бо ўсяму свету (і беларусам у тым ліку) сёння найбольш цікава глядзець, чытаць, каментаваш “лайкаць” на экраны смартфонаў, а не камп'ютараў. Таму многія айчыніны і сусветныя кампаніі сыходзяць у мабільны інтэрнэт, адаптуюць свае сайты да смартфонаў, а для ўзаемадзеяння з карыстальнікамі актыўна выкарыстоўваюць мэсэнджары...

Айчынная сфера культуры да падобных інвацыяў (хачя яны вядомы ў свеце далёка не першы год) не толькі не гатовая, але пакуль пра іх і не задумваецца. У доказ прывяду толькі дзве лічбы, якія былі агучаны падчас нядаўняга Рэспубліканскага вебінара заагледжанага навукова-даследчага аддзела бібліятэказнаўства Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі Марынай Пшыбытка. Так, на 1 ліпеня бягучага года толькі 56 % публічных бібліятэк Віцебскай і Гомельскай абласцей былі падключаны да інтэрнэту. У астатніх абласцях показчык крыху больш высокі, а на Гродзеншчыне выхад у Сеціва маюць усе публічныя бібліятэкі. Акрамя таго, на гэтую ж дату ў краіне створаны ўсяго толькі 140 бібліятэчных сайтаў.

Пра бібліятэчныя сайты, адаптаваныя да мабільных карыстальнікаў, пакуль і гаворкі няма: падобных “інавацыяў” у сферы культуры Беларусі вельмі мала. Не кажучы ўжо пра тое, што ўзаемадзеянне з чытачамі, гледачамі ці слухачамі адбываецца часцей за ўсё не праз мэсэнджары, а праз звычайную электронную пошту (калі

яна ўвогуле ёсць). Натуральна, што імгненны адказ у падобных выпадках чакаць наўрад ці доводзіцца.

Між тым, ужо сёння чат-бот, размешчаны на сайце тэатра ці кінатэатра, можа дапамагчы ў выбары білетаў, параіць лепшыя месцы для тых, хто мае слабы зрок, і нават прапанаваць наведваць іншую пастановку ці фільм з улікам зацікаўленасцей карыстальніка. Але ці хутка з'явіцца падобныя прасунутыя тэхналогіі на сайце, скажам, Палескага драматычнага тэатра ў Пінску? Пытанне рытарычнае, бо тэатр пакуль што ўвогуле не мае свайго сайта ў Сеціве, а інфармацыя пра яго дзейнасць змяшчаецца на старонцы ў адной з сацыяльных сетак ды на сайце Пінскага гарвыканкама.

І гэтыя прыклады — не адзінаковыя. Вынікае, што чвэрцятая тэхналагічная рэвалюцыя, пра якую так многа казалі падчас “Дзелавога інтэрнэту”, у сферы культуры Беларусі пакуль што яшчэ і не пачалася.

Як адзначыў на форуме дырэктар па маркетынгу адной з кампаній Андрэй Сябрант, галоўны вынік цяперашняй тэхналагічнай рэвалюцыі наступны: інфармацыйныя тэхналогіі сталі аперацыйнымі. Таму сёння машына сама прымае рашэнні за чалавека і амаль не патрабуе для свайго функцыянавання ўдзелу апэратараў ці кантраляраў. Адсюль — з'яўленне ў недалёкай будучыні таксі без кіроўцаў, рабатызаваных заводаў без жывых рабочых і знікненне такой прафесіі, як перакладчык. Напрыклад, у мэсэнджары “Скайп” ужо сёння працуе тэхналагічная рэвалюцыя якой пераклад размовы адбываецца аўтаматычна. Але самае галоўнае, што чалавечы фактар пакуль ніякай чвэрцятая тэхналагічная рэвалюцыя яшчэ не адмяніла і наўрад ці адменіць. І бібліятэкары тут могуць быць у авангардзе, бо кожнаму прыемнай параіцца наконт новай кнігі з даведчаным і ўлюблёным у сваю справу спецыялістам, чым з бяздушнай машынай. А ў тыя ўстановы, дзе замест крэатыўнага пануе прыніцы “абы дзень да вечара”, можна і робата паставіць. Усё адно гэтай замяны ніхто не заўважыць.

K

Надзея БУНЦЭВІЧ

— У тэатральных колах неадночы выказваліся прапановы перанесці фестываль у Мінск. Маўляў, ёсць у нас Рэспубліканскі тэатр беларускай драматургіі, пры ім — Цэнтр беларускай драматургіі. Хай яны і бяруць ініцыятыву ў свае рукі! Навошта ў Бабруйск дзея гэтага ездзіць? Тым больш, што з Дуніным-Марцінкевічам звязана не толькі Бабруйшчына, дзе ён нарадзіўся, але і Міншчына.

— Канцэнтрацыя сіл у сталіцы, на адной пляцоўцы — не заўсёды добра. А тым больш, калі размова ідзе пра такую важную галіну, як нацыянальная драматургія. РТБД ужо стаў сапраўдным нацыянальным брэндам, яго заслуга нішто не змяняе. Да ўсяго, праз некалькі дзён пасля фестывалю там пройдзе Тыдзень беларускай драматургіі, дзе акрамя спектакляў запланаваны сустрэчы з драматургамі, лекцыі, абмеркаванні. Але няўжо ўсё гэта можа адбыцца толькі на адной-адзінай сцэне? Наадварот, і заданы вамі Цэнтр, і РТБД, і наш фестываль, заснаваны Міністэрствам культуры і мясцовымі ўладамі, — усе гэтыя і іншыя захады скіраваны на як мага большае распаўсюджванне айчыннай драматургіі на тэатральнай сцэне (дарэчы, як на нашай, так і на замежнай). Дый Дуніна-Марцінкевіча, думаю, не трэба нам “дзяліць” — хаця, зразумела, менавіта ў Мінску ён ставіў сваю “Сялянку”. Але вельмі сімвалічна, што фестываль праводзіцца ў тэатры, які быў утанавараваны імем гэтага пісьменніка і драматурга яшчэ ў 1977-м — роўна сорак гадоў таму. Важна і тое, што фестываль, праходзячы ў нас, садзейнічае развіццю тэатральнага мастацтва не толькі ў краіне ў цэлым, але і канкрэтна ў Бабруйску. У тым ліку, дзякуючы ініцыятывам Цэнтра беларускай драматургіі, а таксама Цэнтра эксперыментальнай рэжысуры Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў, з якімі ў нас наладжана добрае супрацоўніцтва.

— Асаблівашо мінулага бабруйскага фестывалю сталі чыткі новых беларускіх п’ес, зладжаныя маладымі рэжысёрамі. Гэтыя традыцыйныя працягваюцца і сёлета.

— Сапраўды, штодзень можна будзе знаёміцца з новымі п’есамі і варыянтамі іх прачытання. Дадам, што адну з такіх чытак будучы ладзіць не толькі нашы артысты, але і рэжысёры Таццяна Дарагабед, Сяргей Карбоўскі (мастацкім кіраўніком выступілі новы галоўны рэжысёр нашага тэатра Венедыкт Растрьжэнкаў). А яшчэ адзін праект — спектакль-праменад у гарадской прасторы — непасрэдна прысвечаны нашаму гораду і называецца “ПраБабруйск”. Вынікам жа ранейшых фестывальных прэзентацый стала паўнаватарская пастаноўка п’есы “Лондан” Максіма Дасько — тым жа рэжысёрам Аленей Сілуцінай, якая калісьці ладзіла чытку, і менавіта ў нашым тэатры. Мы ганарымся, што спектакль паспеў пабыць на чатырох міжнародных фестывалях, атрымаў шэраг прызой і добрыя водгукі ў прэсе.

— Яшчэ адна з прачытаных на мінулым фестывалі п’есе, а менавіта “Запалкі” Канстанціна Спешыка,

17 лістапада ў Бабруйску адкрыўся VI Рэспубліканскі фестываль нацыянальнай драматургіі імя Вінцэнта Дуніна-Марцінкевіча. Напярэдадні гэтага форуму-біенале мы пагутарылі з Веранікай ВІНЕЛЬ — дырэктарам Магілёўскага абласнога тэатра драмы і камедыі ў Бабруйску, у сценах якога і праходзяць фестывальныя падзеі.

Бабруйск як тэатральны праменад

была пастаўлена на Камернай сцэне кулацаў. Праўда, змяніў рэжысёр: колішню чытку ў Бабруйску ладзіла Валянціна Мароз, а ў Мінску гэты спектакль ставіла Таццяна Ларына. Ускосным вынікам такога “масіраванага” звароту да сучаснай беларускай драматургіі можна лічыць і ваш спектакль на камернай сцэне “Гэта ўсё яна”, пастаўлены Сяргеем Карбоўскім паводле п’есы Андрэя Іванова, ужо добра вядомай у нас і ў замежжы. Нарэшце, ваша зусім нядаўняя прэм’ера — “Кропкі на часовай воці” Дзмітрыя Багаслаўскага...

— Спектакль з’явіўся ў гэтым сезоне, акурат напярэдадні фестывалю. Паставіла яго Таццяна Траяновіч — кіраўнік Цэнтра эксперыментальнай рэжысуры. Трэба было бачыць, з якой зашкаўленасцю і энтузіязмам працавала трупя, як гаралі вочы артыстаў. Вельмі спадзяюся, што пастаноўка не “згубіцца” сярод багатай фестывальнай афішы, звярне на сябе ўвагу гасцей, журы, крытыкаў.

— Ужо сама назва асацыюецца з нейкай новай кропкай адліку, пачаткам новага перыяду ў жыцці і творчасці калектыва. Галоўным рэжысёрам вашага тэатра нядаўна быў прызначаны Венедыкт Растрьжэнкаў. На фестывалі, дарэчы, будзе і ягоны спектакль.

— Так, у праграме форуму — “Карона з кахання” паводле п’есы Анатоля Дзялендзіка пра Янку Купалу, пастаўленай ў Мінскім абласным драматычным тэатры ў Маладзечне. Надалей, вядома, будзем чакаць спектакляў

Венедыкта Якаўлевіча, прызначаных для нашай трупы. Планаў многа, але не варта абвешчаць адрозніў...

— ...каб не сурочыць! Раскажыце лепей, як фарміравалася праграма форуму? Прыемна, што ў яе патрапілі не толькі сталічныя спектаклі. Дый жанравая палітра даволі шырокая.

— Праграма складалася іздвая каманда спецыялістаў. Была створана экспертная камісія, якая і вызначала конкурсныя найменні. Узначалі такое “напярэдняе журы” заслужаны артыст Беларусі, прафесар, дэкан тэатральнага факультэта Акадэміі мастацтваў Уладзімір Мішчанчук. Заяўкі на ўдзел даслалі 15 тэатраў краіны, быў прапанаваны 21 спектакль. У выніку абралі дзесяць. Сярод іх — “Кар’ера доктара Рауса” і “Сіндром Медэі” РТБД, “Пясянтар” Нацыянальнага тэатра імя Максіма Горкага, два спектаклі абодвух магілёўскіх тэатраў — “Скарына” і “Сіняя-сіняя...”, “Юдзіф” Гродзенскага тэатра імя Янкі Купалы, “Тарас на Парнасе” са Слоніма і іншыя.

— Наколькі я ведаю, у адборчым туры не ўдзельнічалі Гродзенскі, Гомельскі, Брэсцкі абласныя тэатры, сталічны ТЮГ, Нацыянальны тэатр імя Янкі Купалы, некаторыя іншыя калектывы.

— Але праца камісіі была накіравана не на геаграфічны фактар, пры якім у праграму павінны былі б увайсці прадстаўнікі ўсіх рэгіёнаў, а на ўласна мастацкі, якасны паказальнік. Хацелася, каб глядач убачыў сапраўды лепшыя пастаноўкі па беларускіх творах.

І не толькі айчынным! Стала ўжо традыцыйнай запрашаць да нас замежныя тэатры, дзе пастаўлены п’есы нашых драматургаў. Сёлета на фестывалі можна будзе ўбачыць спектакль са Славакіі — “У вайны не жаночы твар” паводле Святланы Алексіевіч. Планаваўся таксама прыезд Тэатра post з Санкт-Пецярбурга, дзе было пастаўлена “Поле” Паўла Пражко. Мы зрабілі ўсё, што ад нас залежала, і спектакль быў уключаны ў агульную афішу. Але ліпальнага і ў апошні момант пецярбургскія патэлефанавалі, што прыехаць не змогуць. Шкада, вядома, але і ў цяперашнім выглядзе праграма вельмі насычаная і, хочацца спадзявацца, цікавая. Прычым настолькі, што здатная прыцягнуць увагу і мінчан. Зразумела, некаторыя спектаклі яны могуць паглядзець і на стацыянарных сцэнах. А на некаторыя фестывальныя прагляды, лекцыі, абмеркаванні — прыехаць у Бабруйск. Сапраўды, чаму б і не? Адлегласць невялікая, цяжкі і маршруткі ходзяць рэгулярна, на дарогу патрабуецца не больш за дзве гадзіны. Магчыма, з цягам часу такія наведванні фестывальных спектакляў стануць часткай турыстычных маршрутаў. Тым больш, што сталічныя тэатралы, здараецца, і цяпер прыязджаюць да нас на некаторыя гастралёраў.

— Мяркуючы па афішы, гастралёраў ваш тэатр запрашае доволі часта. Гэта не толькі антрэпрызы, але і рэпертуарныя тэатры, разнастайныя канцэртныя праграмы.

— Нядаўна адразу з некалькімі дарослымі і дзіцячымі спектаклямі прыязджалі госці з Кішыніва — Тэатр з вуліцы Рукаў. Цяжка выстаяць мінскія артысты. Той жа “Шлюбны дагавор” з Верай Палыкавай у галоўнай ролі — поўны аншлаг!

— Сёлета ваш форум практычна супадае па часе з Міжнародным фестывалем сучаснай харэаграфіі ў Віцебску. А ў мінулыя гады, памятаю, вы прымалі на сваёй сцэне гасцявыя калектывы з пластычна-танцавальнымі спектаклямі. Былі ў вас і расійскі Тэатр Яўгена Панфілава, і “Кіеў-мэдэрн-балет”.

— Горад у нас не такі вялікі, і падобныя гастролі дазваляюць зрабіць яго культурнае жыццё больш разнастайным. Перадчы вельмі рады такім імпрэзам, могуць параўноўваць і розныя калектывы, і ўласна палыходы да тэатральнага мастацтва: у кагосыці — усё цалкам традыцыйнае, у іншых — з “аўтарскімі” пазнакамі, імкненнем рушыць за межы звыкллага.

— Розныя тэатральныя эстэтыкі, якія вы згадалі, паўплывалі і на фестывальную праграму. У прыватнасці, конкурсу сёлета не адзін, а два.

— Сапраўды, конкурс падзелены на два самастойныя спаборніцтвы, прычым з розным складам журы. Адна конкурсная праграма названа “Спектакль тэатра драмы”, журы тут узначальвае старшыня Беларускага саюза тэатральных дзеячаў, заслужаны дзеяч мастацтваў краіны Аляксей Дудару. Другая — “Эксперымент”, дзе старшынёй журы прызначаны кіраўнік Цэнтра беларускай драматургіі Аляксандр Марчанка. Калі ў першую ўвайшлі больш традыцыйныя драматычныя спектаклі, дык другая дазволіла ахапіць і творчыя працы тэатраў лялек, і іншыя сінтэтычныя пастаноўкі.

— А намінацыі?

— Засталіся заўсёднымі. У кожным з конкурсаў будуць вызначаны лепшыя спектаклі, мужчынскія і жаночыя ролі (цэнтральныя і другога плана), лепшыя п’еса, рэжысура, сцэнаграфія. Да таго ж, штодзень запланаваны абмеркаванні прагледжаных спектакляў запрошанымі крытыкамі. Таму можна спадзявацца, што ўсё лепшае і перадавое не застанецца ў ценю, а будзе адзначана.

— Акрамя двух конкурсаў адразу, якія яшчэ цікавостві чакаюцца?

— Адзін з найбольш перспектыўных кірункаў апошняга часу — развіццё тэатра для самых маленькіх. Лічыць, да немаўлятаў. У Мінску, ведаю, ужо цяпля фестывалі такія прадзвіжыцца. І мы запрасілі два сталічныя калектывы (бобі-тэатр “Бусы” і праект “Казачкі бай”) Нацыянальнага цэнтра сучаснага мастацтва), якія выступіць не толькі ў нас, але і ў дзіцячым доме, у школе-інтэрнаце для дзяцей з парушэннем слыху. Такое далучэнне самай рознай юнай аўдыторыі да фестывальнай атмасферы і, шырэй, увугле да тэатральнага мастацтва — справа вельмі важная і адказная, яна мае сацыяльную накіраванасць. Бо менавіта раннія дзіцячыя ўражанні могуць сфарміраваць прыязнае стаўленне да тэатра і далейшую зашкаўленасць мастацтвам, нацыянальнай культурай. Ці ж не ў гэтым прызначэнне ўсяго фестывальнага?

Перашкода на рэйках заспакаення

Настасся ПАНКРАТАВА /
Фота Сяргея ЖДАНОВІЧА

— За апошні год неаднаразова ад чыноўнікаў і тэатразнаўцаў было чуваць, што фэсту ў Бабруйску неабходна пакрысе відавзянша, каб выйсці на новы ўзровень палачы нацыянальнага матэрыялу. Таму да арганізацыі фестывальных мерапрыемстваў сталі актыўна прыцягваць Цэнтр сучаснай драматургіі.

— Сёлетні вопыт — не першы. Яшчэ два гады таму мы выпраўляліся ў Бабруйск добрым дэсантам: былі прадстаўнікі і Цэнтра беларускай драматургіі РТБД, і Цэнтра эксперыментальнай рэжысуры Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў. Тады мы распачалі чыткі, прынамсі, працавалі з п'есамі Паўла Расолькі і Максіма Даско. На гэтым апошняга звярнула ўвагу рэжысёр Алена Сілуціна — і ў рэпертуары бабруйскага тэатра ўзнік спектакль “Лондан”. Мне падаецца, дзякуючы гэтаму матэрыялу, рэгіянальны тэатр ажывіўся, стаў актыўна выяжджаць на міжнародныя фестывалі.

Важна і правільна, што ў Бабруйску ідзе не толькі прагляд спектакляў, але і ладзіцца пэўная фестывальная праца. Мінным разам мы на працягу 4 — 5 дзён збіралі матэрыял пра прымячэнні нас горад. У выніку зрабілі невялікі вербачнік пра Бабруйск і яго жыхароў. Тая чытка атрымала добрыя водзукі ад крытыкаў і журы фестываля. Сёлета рэжысёр Аляксандр Марчанка з драматургам Віталём Каралёвым працягнуў эксперымент: у рамках творчай лабараторыі будуць ладзіць спектакль-праменад у гарадской прасторы “ПраБабруйск”.

На маю думку, тэатр заўсёды павінен быць трансформерам, яму нельга існаваць у рамках толькі адной якой-небудзь структуры. Цудоўна, калі абласны калектыў шукае новыя формы для традыцыйнага фестываля.

— **Для вас існуе які-небудзь паказчык таго, што “фэстываль атрымаўся”?**

— Фэстываль — не толькі для глядачоў. У першую чаргу ён патрэбны для абмену вопытам непасрэдна тэатральным дзеяннем. На некалькі дзён у адну кропку з'яжджаюцца калектывы з усёй краіны — гэта цудоўная магчымасць даведацца пра работу сваіх калег. Хацелася б, каб удзельнікам давалі магчымасць заставацца на фестывалі на ўвесь тэрмін, а не з'язджаць адразу пасля свайго выступлення...

— **Вы — сталы ўдзельнік расійскага фестываля маладой драматургіі “Любімаўка”. Які яго вопыт для вас найбольш карысны?**

— Самае каштоўнае для мяне на “Любімаўцы” — абмеркаванне. Пасля кожнай чыткі ў зале застаюцца глядачы і прымаюць удзел у размове на роўных з крытыкамі, драматургамі. Бывае, крытыкі гавораць, дапусцім, “не

Магілёўскі абласны тэатр драмы і камедыі імя Вінцэнта Дуціна-Марцінкевіча да ўдзелу ў Рэспубліканскім фестывалі нацыянальнай драматургіі заявіў спектакль “Кропкі на часовай восі” па п'есе Дзмітрыя БАГАСЛАУСКАГА. Запатрабаваны як у Беларусі, так і за межамі краіны прадстаўнік новай плыні айчынай драматургіі, акцёр Беларускага дзяржаўнага маладзёжнага тэатра, Дзмітрый спецыяльна для “К” расправёў пра сваё бачанне феномену сучаснай беларускай драматургіі і акрэсліў, чаму дрэнна, калі творца становіцца ў прафесіі на рэйкі заспакаення.

хапіла развіцця ідэі”, “слаба выпісаны канфлікт”, а глядачы ўступаюць у палеміку, у іх п'еса, што гаворыцца, патрапіла. Хто ў Беларусі стала ладзіць абмеркаванні? Хіба толькі РТБД. А для аўтара і артыста важна разумець, у якой плоскасці яны зараз знаходзяцца, ці на адной пляцоўцы з глядачом, альбо займаюцца нечым, што нібы завешча мастацтвам, але публіку за жывое не хапае?

— **Ды ўсё больш сярод тэатральных дзеячаў тых, хто заяўляе, што погляд іншых іх не цікавіць...**

— Любое меркаванне павінна існаваць, аднак навошта баяцца крытыкі? Лепш успрымаць свет у тым разуменні, што табе зла ніхто не жадае. Трэба вучыцца гаварыць “дзякуй”, бо любое прааналізаванае вамі меркаванне — зачын на будучую работу. На ўзгаданай “Любімаўцы” сярод удзельнікаў нямаюць тых, хто ўпершыню бачыць сваю п'есу на сцэне. Няхай толькі ў выглядзе чыткі, але пастаўленай дыпламаваным рэжысёрам, з удзелам прафесійных актёраў. Таму і першы водзук пацуюць — таксама вельмі важна для аўтара. Арганізатары часта паўтараюць, што сам па сабе фестываль — гэта кроўт даверу. П'еса можа быць недасканалай, але ў ёй бачны патэнцыял, аўтар, можа, на наступны год зробіць дзесяць крокаў наперад. На нашым фестывалі нацыянальнай драматургіі, мне падаецца, артыстам і аўтарам таксама вельмі важна пацуюць аргументаванае меркаванне.

Іншая справа, калі неабходна адстаць сваю кропку погляду. Напрыклад, калі я ставіў у Маладзёжным тэатры Dreamworks, на мастацкай радзе мне прапанавалі яго скараціць, спасылаючыся на тое, што тры гадзіны для спектакля занапта. Я растлумачыў, што асабіста дамаўляўся з Іванам Вырыпаевым на пастаноўку яго п'есы, пра скарачэнні размовы не было. Наогул, не разумее такога стаўленне да аўтара: калі нешта не падабаецца ў п'есе, ці не лепш адразу ўзяць іншую?

— **Дзе тая мяжа, пасля якой узаемаадносінны драматурга і рэжысёра губляюць адчуванне супрацоўніцтва? Мы бачым, як, напрыклад, Мікалай Пінігін не змог дамовіцца з драматургам Канстанцінам Сцешыкам...**

— Па маім адчуванні, на дадзены момант для большасці айчынных і многіх тэатраў Расіі, Украіны аўтара не існуе. Здавалася б, паміж тэатрам і драматургам заключаецца дагавор, у якім прапісаны ўсе ўмовы, аднак на справе мала якія ўстановы тая замацаваныя закандаўствам нюансы выконваюць. З майго

вопыту: у юрыдычным дакументах пазначана, што кожныя тры месяцы тэатр павінен даслаць мне справаздачу па прададзеным білетах і даводзіць, якія алічэнні з гэтай сумы належашь мне. Дзяржаўныя ўстановы гэтым не займаюцца. А вось прыватныя ў гэтым выпадку больш алказныя.

Калі мы гаворым пра сітуацыю ў Купалаўскім тэатры, дык справа ізноў ідзе да падпісанага ўстаноўнай дагавору: у ім дакладна пазначана, што гэты п'есы “Запалкі” змяняць без дазволу аўтара нельга. Наступны момант: Косця Сцешык жыве ў Мінску, Таццяна Ларына ставіць спектакль у тым жа горадзе, дык чаму нельга паклікаць драматурга на рэпетыцыі і ўсё абмеркаваць? Калі ў Маскоўскім тэатры імя Уладзіміра Маякоўскага ставілі “Любоў людзей”, то мяне запрасілі на застольны перыяд, каб я як аўтар расправёў актёрам, як разумее гэту гісторыю. А тут тэатру нават не трэба ісці на фінансавыя страты — усё дома...

Як аўтар я маю юрыдычныя права сказаць, што мяне нешта не задавальняе, і прапанаваць пашукаць іншы палыход. Тэатр таксама мае права не пагаджацца з драматургам. Не знайшлі кропкі дотыку — значыць, не працуем разам. Трэба ўсё ж паважашь адзін аднаго.

— **Улетку з высокіх трыбун гучала, што ў Беларусі недастаткова нацыянальнай драматургіі, патрэбна яе падтрымліваць, праводзіць конкурсы.**

— Калісьці на ТЭАРТ прыязджалі расійскія тэатральныя крытыкі Крысціна Матвіенка (на той момант — адборчык “Залатой Маскі”) і Дзмітрый Рэнанскі і праводзілі ў Мінску лекцыю пра феномен беларускай драматургіі. А мы дома гаворым, што нам усё чагосьці не хапае. У маёй грывёрцы вісяць афішы спектакляў, якія былі пастаўлены па маіх п'есах у тэатрах Польшчы, Румыніі, Масквы, Мінска — значыцца, айчынная драматургія запатрабавана, так?

Дзесяць гадоў мы чуюм адны і тыя ж словы пра адсутнасць драматургіі, пра неабходнасць конкурсаў? А хтосьці ўжо робіць: вось Вікторыя Белякова без якога-небудзь бюджэтнага фінансавання, з мінімальнай падтрымкай спакойна ладзіць два гады запар конкурс-фэстываль сучаснай беларускай драматургіі WriteBox. А Міжнародны драматургічны лабараторыі, якія праводзіць Цэнтр беларускай драматургіі? Проста штогод у іх рамках узнікаюць п'есы, якія хутка выстрэляваюць! Прынамсі, “Гэта ўсё яна” Андрэя Іванова пастаўлена не толькі ў Мінску, але ў Празе і нават

Уругвай! Нядаўня п'еса “Москоў дрымін” Віталія Кавалёва ўвайшла ў лонглісты некалькіх прэстыжных конкурсаў. Такіх прыкладаў шмат!

На жаль, не ўсе тутэйшыя пакуль разумюць, як з новай беларускай драмай узаемадзейнічаць. Можна, камусьці патрэбна больш спакойная драматургія, але мы — людзі не заспакоеныя, нам нецікава па-іншаму гаварыць. Возьмем п'есу Андрэя Іванова “З вучылішча”: я проста ўпэўнены, што яна хутка вогнішчам пойдзе па тэатрах Расіі! А вось у нас... Так, там ёсць структура табуіраванай лексікі, аднак, калі яе выкінуць, п'еса вельмі моцна згубіць.

— **Асабіста для вас у чым феномен беларускай драматургіі?**

— Усе даволі проста: беларуская драматургія гавораць пра тое, што іх хвалюе. Шчыра гавораць.

— **Па вашым адчуванні, што вызначае драматургію нацыянальную?**

— Яе вызначае не мова і не месца нараджэння. Нацыянальная драматургія павінна пісаць пра тое, што адбываецца тут і зараз. Трэпцеў у Чэхавы гаворыць: “Жыццё трэба ўяўляць не такім, якім яно павінна быць, а такім, якім яно ўяўляецца ў марак”. Не згодны! Напрыклад, хутка буду распачынаць новы спектакль “Чалавек з Падольска” пра расійскіх паліцэйскіх і іх узаемаадносінны. Але гэта пастаноўка не пра што іншае, як пра тут і зараз — пра з'яўленне новай формы жорсткасці.

— **Складваецца адчуванне, што работы беларускіх аўтараў больш прынятыя і разумеальныя па-за межамі нашай краіны.**

— На жаль, так. Вось мы толькі зараз адкрываем для сябе феномен Косці Сцешыка, а ён яшчэ ў 2006 годзе заявіў пра сябе на лабараторыі рэжысуры і драматургіі ў Ясній Паліне. У 2014 годзе па ягоным сцэнарый выйшаў фільм з Уладзімірам Мяншковым. Мы будзем даведацца пра сваіх, родных!?

Жудасна... Кожны дзень бачу гэтыя групы Укантакце: “Парайце матэрыял на сцэнічную мову”. А пачытаць? Хая б таму, што гэта цікава! Сумна, калі гаворыць з калегамі і чуюць: “А хто такі Пражко?” Давайце быць шчырымі: ці вы займаецеся сваёй прафесіяй, ці не. Для мяне гэта аналогія з хірургам, калі на пачатку аперацыі ён запытае: “Апендыцыт? А дзе гэта знаходзіцца?” Ведаецца, як часта адбываецца: прыійшоў у тэатр, адпрацаваў гадоў пяць, атрымаў майстра сцэны — і усё, табе ўжо больш нічога не трэба. Многія прафесійныя людзі, на жаль, заспакоеныя. Калі цёпла, цела хутка абмякае. Дык калі адчуваецца цэльнасць і пацёт, трэба адразу ўставаць з гэтага месца. Успомніце сябе ў гады навучання! Як вы бегалі, як шукалі матэрыял, успомніце, чаго вам хацелася!

Тое, што фестывальная праграма гэта, у пэўным сэнсе, твор мастацтва, — выснова не новая. Сёлета “Лістапад” раскрывае сваю палітру паступова, нечакана рэфімуруючы каханне і жахі, святло і цень, здарэннітва і прагу жыцця, адзіноцтва і дзівацтва. Але калі вылучыць асноўныя тэмы, якія перагукаліся ў стужках асноўнай праграмы і конкурсу маладога кіно “Маладосць на маршы”, то ў майма вышэйшым лімі сталі самаідэнтыфікацыя, пакінуўшы трансфармацыя, лямка сацыяльнага ладу, эканоміка, ды міжкультурны дыялог, які, на жаль, усё няк не можа адыцца, нягледзячы на жанры асобных людзей.

Дар’я АМЯЛЬКОВІЧ

Рабіць агледы фестывальных праграм — справа за імалнасна і, паміж тым, усё роўна суб’ектыўная. Пэўныя фільмы знаходзіць адмысловы праянт, пераклічыў з іншым, а другі, аказваў б, зусім не падобны, рэнтм ураўнаважвае чыёсый жорсткае мастацкае выказванне. Сёлета, трохкі альшоўцы ад задзеданай лініі асобных конкурсаў, мне захачелася правесці несметрычную паралель паміж фільмамі дзвюх праграм, тым больш, што самі карціны, і ўзнятыя ў іх пытанні, натуральным чынам падштурхоўвалі да выбудоўвання сувязяў і развагаў пра сучаснае грамадства і кіно.

У ПОШУКАХ КАМУНІКАЦЫЙ: “ВЕСТЭРН” І “ЧАМБРА”

Асноўная карціна “Вестэрн” гістарычнага конкурсу “Лістапад” зроблена ў рэжысёрскім аўтарнаму навушамета “Каханні” і “Сваёнага” Міхаіла Хайнеке — Валескі Грызенбах. І, бадай, у гэтым, як рэжысёра ўмее павольна, але ўпартна і тонка разгортваць інтрыгу фільма, параўнаванне з майстрам будзе дараўна. Дэўчына гісторыя культурнага “заваявання” німечскі будаўніцкі болгарскі праванішы — той іштэ сюжэт для ўвасаблення. Але ў Валескі Грызенбах гэты пошук камунікацый, агульнай мовы з мясцовымі жыхарамі выбудоўваецца так скрупулёзна і выверана, што не паверыць немагама. Пазнавальныя прыкметы-сімвалы вестэрна — коні, дэўчына, зброя — і сацыяльная драма атрымоўвае дадатковы філер, які ўпільнае на змест. “Чужак зямлі” аказваецца для німечскі гаспадарбайтарна не прастота (тeтa) ішоўна — новае тэрыторыя абстракце супрацьпаставіне паміж самімі ініцыятыўнамі “жаб’омы”. У пэўным момант гаюныя героі, які, здаецца, атрымоўвае ўвасабленне мясцовых, усё прыкметы свайго сярэд чужак, заканмерана становіцца супрацьпаставіне зумым сярэд свай. Далі дэтай — увагуле не і кім, бо “свае чужак” гэтагасма ўказваючы яму на яго асобнае месца.

Нечакана рэфімуецца з “Вестэрнам” з-за адлюстравання навушанага канфікту паміж супольнасціямі “Чамбра” Енаса Карпіл’яна і “Маладосці на маршы”. Стужка маладога палітычнага аўтара, на якога звярнуў увагу сам

Марцін Скарэцэз — гісторыя сталення цыганскага падлетка Паа, знятая дэўчы як пер’э камерай і з апавяданым наследаваннем цыганскага паселішча на поўні Італіі. Рэжысёр фіксеу будаўніцтва тэмплішых недаробкіных раённаў, норавы сучасных цыган і навейшыя рэаліі, калі ў апавяданых раённаў з’явілася лагера беканцаў з Афрыкі. Значна, тое суцэласа ўжо сталае нормай для мясцовых суполак, якіяключаючы шпразгарту з боку цыган у камен афрыканцаў. Але крытычна сітуацыя вывудзіла актуальнае стаўленне. “Павер мне, нас паважваюць”, — павучае Паа старэйшы брат, заклікаючы яго абакрасці свайго блізкага сябра з Буркіна-Фасо. Пётары сталення і дуру Кустурцыя абаравення і актуальнай пазывай эміграцыйнай праблемы — калі афрыканскі беканцаў і ўвочна шыны вывудзіла людзьмі “ніжэйшага гатуноў”.

ПАКУТЛІВАЯ ТРАНСФАРМАЦЫЯ: “ГРАНАТАВЫ САД”, “ДЗЕНЬ ПАЧЫНАЕЦЦА” І “ЗАУТРА”

Азербайджанская карціна Ільгара Наджара “Гранатавы сад” — гэта “чэхаўскае” гісторыя не толькі па інтансый расповедаў, але і па жорсткасці, з якой аўтары сярыякі адлюстравваюць характары сваіх персанажаў. Фільм на “Лістападзе” атрымаў узнагароду “За найлепшыя сцэнарый” — і гэта не выпадкова.

Праз дванадзятую гадоў у свой родны дом у атачэнні гранавага саду вяртаецца Габіль. Яго сустрэкае стары бацька і пачынаецца, дэ той быў усвядзі гэтае “М”. За зорокх у Маскве, — дэ адказ сін і дэманструе пачкак пластыкавых банкіцкіх карткак, які прыкмету ўласнага багаташа. Габіль вярнуўся, каб зборчыць сваёй жонцы і сына, які з’яўляецца са старым. “Там у Маскве мне вельмі спакойна”, — кажа ён. Ні пра ніякае “дэ-заста” не ідзе рэмова.

Што і казчы, гранававы сад, прахат у стужцы Ільгара Наджара — гэта цэнтр суцэласа тэм, См’я, род, дом, радзіма, культура, ад асаюна. І гэе, з даю жывец, чым жывец. Сад даўно чаюа ноцьба зумі аднакурскі Габіль, каб пабавіцца на зямлі раскопных ных дрэваў новае прадрыва асмы. І ад’езд сына пад

Ветракі і скрыпка Паганіні

Яўген ПАГІН

Дык які ён, гэты выбітны музыкант, што прысвяціў жыццё выхаванню і развіццю нацыянальнай культуры? Вельмі сучасны, пераконвае аўтар допісу. У Белдзяржфілармоніі не прапускае ніводнага канцэрта, цікавіцца кожным відомым музычным калектывам, любіць усе віды мастацтва і сам імкнецца тварыць прыгажосць. *“У аснове школы Міхаіла Солапава, — піша Наталля Кардашова, — ляжыць правіла адзінства таленту, творчасці, працы і цяпераня. Менавіта яго вучні сталі арганізатарамі канцэрта ў гонар свайго настаўніка. Сярод іх — кампазітар Эдуард Ханок, дырэктар Мінскага музычнага каледжа імя Міхаіла Глінкі і дырыжор аркестра беларускіх народных інструментаў Уладзімір Чэрнікаў, які вась з імёнамі словамі звярнуўся да юбіляра: “Ваша служэнне, Ваш прафесійны шлях — гэта ўзор для любога музыканта. Я ўдзячны Вам выскоцца!”* Праслухаўшы канцэрт і трымаючы вялізны букет кветак, Міхаіл Солапаў схіліўся на калена перад выканаўцамі: “Тое, што я сёння пачуў — гэта фантастыка! Калі мы пачыналі, аб такім узроўні можна было толькі марыць”.

А вась у **Гальшанскай** дзіцячай школе мастацтваў **Ашмянскага** раёна згадалі пра Нікола Паганіні. Намеснік дырэктара школы Дар’я Антановіч распавяла пра творчы вечар, прысвечаны 235-годдзю з дня нараджэння містычнага італьянскага скрыпача і кампазітара. *“Дзеці даведаліся, — піша яна, — пра тое, што Паганіні ўмеў імітаваць гучанне гітары, флейты, трубы, валторны і замкнуў сабой цэлы аркестр. А творы кампазітара адрознічаліся звычайна ад тых, якіх мы імгненна ведаем, і камерны ансамбль скрыпачоў школы”.*

Позняя восень заўжды пахмурная: амаль без сонейка, здажджамі, мокрым снегам і раннімі прыцемкамі. Нальваць агульнае становішча рэгулярная праца бібліёбуса. Пра гэта згадала загадчык аддзела абслугоўвання і інфармацыі **Ляхавіцкай** цэнтральнай раённай бібліятэкі імя Янкі Купалы Марына Нікіціна. Дык вась, бібліёбус, што працуе пра згаданай установе, абслугоўвае 19 вёсак. Раз у месяц разам з бібліятэкарамі выезджаюць і калектывы мастацкай самадзейнасці. Вакальна гурт “Забава” **Падлеска-**

Пачнем з надзвычайнай асобы. Пра Міхаіла Солапава — настаўніка і прафесара Беларускай дзяржаўнай акадэміі музыкі, заслужанага дзеяча мастацтваў краіны, ветэрана Вялікай Айчыннай вайны, кавалера ордэна Францыска Скарыны — напісала Наталля Кардашова, выкладчык Мінскага дзяржаўнага музычнага каледжа імя Міхаіла Глінкі. У гэтай установе прайшоў канцэрт, прымеркаваны да 93-годдзя Міхаіла Рыгоравіча.

На здымках:

- 1 Міхаіл Солапаў і яго вучні.
- 2 Загадчык аддзела краязнаўства і археалогіі Інстытута гісторыі НАН Беларусі Аляксандр Доўнар на краязнаўчых чытаннях у Карэлічах.
- 3 Дарункі восені з Жупраняў.
- 4 Рэтра-канцэрт на станцыі Ашмяны.

га дома культуры (кіраўнік Вольга Якуніна) у лістападзе, да прыкладу, наведваў вёску **Куршычавічы**. Месцам агульнай сустрэчы стаў дом сацыяльных паслуг, дзе сацыяльным работнікам працуе Іван Войцік. *“Ён — актыўны памочнік нашай перасоўнай бібліятэкі, — паведамляе Марына Нікіціна, — такія называюць “грамадскімі бібліятэкарамі”. І гэтым разам Іван Войцік забяспечыў чысціню, цэльнасць ды ўтульнасць памяшкання. А супрацоўнік бібліёбуса Святлана Станіславіч зладзіла кніжную выставу. “Забава” стаяла, наказвала гумарыстычныя замалёўкі, выконвала байкі”.*

Пра ўвагу да дробных паселішчаў казалі і падчас чарговых **Карэліцкіх** краязнаўчых чытанняў. Раённая бібліятэка правяла іх сумесна з Інстытутам гісторыі Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі. Пра гэта распавяла метадыст бібліятэчнай установы Наталля Казарэз. Так, краязнаўчыя даследаванні прыцягваюць увагу да невялікіх вёсак, іх гісторыі. Адна з мэтаў чытанняў — папулярызаванне навуковых ведаў, якія не павінны заставацца злабыткам вузкага кола. На

мерапрыемстве выступілі навукоўцы з Мінска, Нясвіжа, Брэста, Міра і Карэлічаў. А дзесяцікласніца сярэдняй школы № 2 Карэлічаў Юліяна Сучко падрыхтавала даклад на тэму “Карэліччына (1965 — 1970 гады) у лічбах і фактах”. Можна было пазнаёміцца з работамі ўдзельнікаў раённага пленэру мастакоў “Шлях да майстэрства”, з экспазіцыяй раённага краязнаўчага музея “Сялянскі побыт пачатку XX стагоддзя” і прыдаць мясцовы суверен.

Інфармацыя ад Людмілы Козел. У **Жупранах (Ашмяншчына)** адбыўся канцэрт “Дарункі восені”. Былі падведзены вынікі сельскагаспадарчага года, выступілі салісты народнага ансамбля народнай песні “Жытніца” Роза Януковіч, Валянціна Горыд, Святлана Ганусевіч, Ташына Чэрская, Аляксандр Пашкоўскі. Яшчэ адзін канцэрт, паведамляе аўтар допісу, прайшоў на станцыі **Ашмяны**. Мерапрыемства стала своеасаблівым экскурсам у мінулае. Загадчыца мясцовага сельскага клуба Ташына Лапаго прапанавала аднаўскоўцам рэтра-канцэрт. Старыя песні прыйшліся даспадобы кожнаму.

Андрэй Струнчанка арганізаваў у **Мазалюўскім СДК (Віцебскі раён)** свята беларускай нацыянальнай культуры. На ім прысутнічалі новыя ўдзельнікі клуба інтэрнацыянальнага сяброўства “Згода”: студэнты Віцебскай дзяржаўнай акадэміі ветэрынарнай медыцыны з Грэцыі, Лівана, Палесціны, Саудаўскай Аравіі і Шры-Ланкі. Мерапрыемства, як распавядае аўтар, прайшло ў межах сацыякультурнага праекта “Дыялог народаў і культур”. Праект ажыццяўляецца ў Мазале з 2014 года. У святочнай праграме былі канцэрт народнага ансамбля народнай песні і музыкі “Вераснянка”, майстар-класы па іграх на народных інструментах і па вырабе лялек-абярэгаў, экскурсіі па вёсцы, наведванне сельскай бібліятэкі. Падчас мерапрыемства прайшло і пасяджэнне савета клуба, дзе быў разгледжаны план будучай работы. Адзін з яго пунктаў, дарчы, — наладжванне для мясцовай дзятвы майстар-класа па вывучэнні замежных моў.

Шанаванне млынароў у **Адэльску**, што ў **Гродзенскім** раёне, стала традыцыйным. Адпаведнае свята тут прайшло ў пяты раз. Пра гэта паведамляе галоўны бібліятэкар па арганізацыі-маркетынгувай дзейнасці Гродзенскага раённага культурна-інфармацыйнага цэнтра Людміла Трубчык. Яна разам з калегамі брала ўдзел у мерапрыемстве. Бібліятэкары выступілі ў ролі краязнаўцаў: знаёмлілі ахвотных з разнавіднасцямі млыноў і ветракоў у нашы дні і ў старадаўнасці. Адэльск, некалі багаты на ветракі і млынароў, частаваў гэсцей сваімі традыцыйнымі стравамі. Між іншым, мясцовая кухня, па словах Людмілы Трубчык, унесена ў Дзяржаўны спіс гісторыка-культурных каштоўнасцей Рэспублікі Беларусь як праява нематэрыяльнай спадчыны.

Адзэл бібліятэчнага маркетынгу **Пружанскай** цэнтралізаванай бібліятэчнай сістэмы паведамляе, што падчас рэалізацыі ініцыятывы “Дом, у якім жыве Культура”, прафінансаванай Еўрапейскім Саюзам у межах праекта “Садзейнічанне развіццю на мясцовым узроўні ў Рэспубліцы Беларусь”, аграгарадок **Лінова** правёў свята “Зямля пад бэльмі крыламі”. З гэтай нагоды ў доме культуры адбылося шанаванне сямейных юбіляраў, удзельнікаў і пераможцаў конкурсаў, працаўнікоў гаспадаркі з вялікім стажам работы, таленавітай моладзі. Канцэрт для ліноўцаў наладзілі аматары мастацкай самадзейнасці **Новазасімавіцкага** СДК. Можна было паўдзельнічаць у розыгрышы клуба інтэрнацыянальнага сяброўства “Згода”: студэнты Віцебскай дзяржаўнай акадэміі ветэрынарнай медыцыны з Грэцыі, Лівана, Палесціны, Саудаўскай Аравіі і Шры-Ланкі. Мерапрыемства, як распавядае аўтар, прайшло ў межах сацыякультурнага праекта “Дыялог народаў і культур”. Праект ажыццяўляецца ў Мазале з 2014 года. У святочнай праграме былі канцэрт народнага ансамбля народнай песні і музыкі “Вераснянка”, майстар-класы па іграх на народных інструментах і па вырабе лялек-абярэгаў, экскурсіі па вёсцы, наведванне сельскай бібліятэкі. Падчас мерапрыемства прайшло і пасяджэнне савета клуба, дзе быў разгледжаны план будучай работы. Адзін з яго пунктаў, дарчы, — наладжванне для мясцовай дзятвы майстар-класа па вывучэнні замежных моў.

Строга кажучы, Ігар ДУДАРЧЫК — не апошняе набыццё Беларускага дзяржаўнага ансамбля “Песняры”: пасля яго ў склад яшчэ ўліўся клавішнік і аранжыроўшчык Мікалай Потрусаў. Але прыйшлі яны ў калектыв з разбегкай літаральна ў некалькі дзён. “Экспрэс-тур з В.І.Р.-земляўцаў увагай усеагульнай, і ўспрымаюць яго там ужо як асобу легендарную. А мы з вамі не абмінем Слонім...”

Алег КЛІМАЎ,
Мінск — Слонім —
Мінск / Фота аўтара

ЗВЫЧАЙНАЯ ГІСТОРЫЯ

Пачатак аповесці пра тое, як Ігар Дударчык стаў музыкантам “Песняроў”, эксклюзівам не адрозніваецца. Дзіця любіла спаваць. І любіла творчасць вышэйзгаданага ВІА. Гадоў у дзесяць хлапчук трапіў у талы яшчэ Раённы дом культуры (цяпер Слонімскай цэнтр культуры і адукацыі) — на нейкі чарговы конкурс мастацкай самадзейнасці ў складзе дзіцячага хору сярэдняй школы № 3, у якой ён вучыўся.

— А тыя, хто выступае ў цэнтры, абавязаны адпавядаць аднаму з галоўных крытэрыяў, якіх ён прытрымліваецца ў сваёй дзейнасці, — кажа намеснік гэтай установы Аляксандр Ткачоў. — Усе нашы мерапрыемствы павінны праходзіць на вышэйшым мастацка-эстэтычным узроўні, таму і артыстаў мы падбіраем адпаведных.

Тыя агляды школьных калектываў умове адпавядалі. Праз “вышэйшы ўзровень” разгледзелі і ў Ігары сольнага выканаўца, калі ён спаваў у Гродзенскай дзяржаўнай педагагічным каледжы, пераназваным пазней у Гуманітарны каледж дзяржуніверсітэта імя Янкі Купалы. Туды Дударчык паступіў, каб стаць... настаўнікам фізкультуры. І неак добра-звычайна паралі кіраўніцтва СДКІА: маўляў, жыве такі хлапец, які праслухоўванне на прадаме выступу ў цэнтры не сапусе. Праслухалі і, нягледзячы на тое, што ніякай музычнай адукацыі ў Ігара не было (ак няма і па гэтую пару), а “браў” ён дадзенымі выключна прыроднымі, пастанавілі: будзе спаваць са сценамі Цэнтра ў парадку індыві-

K

Прызыўнік “Песняроў” са Слоніма

*Вы чулі, як спяваюць
беларускія разведчыкі?*

відуальным. І спяваць ён стаў, збіраючы лаўрэатства званні на разнастайных раённых, абласных, рэспубліканскіх песенных спаборніцтвах.

Пасля заканчэння каледжа Ігар аддаў доўг Радзіме ў выведвальным батальёне. Там ён не толькі вучыўся пранікаць у тылы верагоднага праціўніка, але і дэманстраваў сваё вакальнае майстэрства ў клубе. Праходзячы службу, паспяхова прайшоў адборачныя туры фестывалю армейскай песні “Звязда-2016” і перамог у фінале — праўда, ужо дэмабілізаваўшыся. На конкурсе Дударчык і патрапіў на вочы “песнярам”. (Ды і як мог не патрапіць, калі выконваў кампазіцыю “Хатынь” — з рэпертуару ансамбля?) У наступны раз удзельнікі калектыву яго адзначылі ў тым жа годзе на Нацыянальным фестывалі беларускай песні і паэзіі “Маладзечна”, дзе ён спяваў яшчэ дзве “песняроўскія” рэчы.

І што было рабіць з гэтым настэрным маладым чалавекам? Правільна, зноў запрашаць на праслухоўванне, але цяпер ужо ў “Песняры”. З мінулага лістапада Ігар Дударчык з’яўляецца паўнапраўным членам калектыву з вялікай гісторыяй.

Наогул, для сваіх дваццаці сямі гадоў музыкант пражыў жыццё чалавека, які мог бы ўжо спакойна думаць пра душу. Але я не зношанасць арганізма маю на ўвазе: той, хто гадоў праз-нашчас возьмецца дапамагаць Ігару ў напісанні мемуараў, даведаецца, скажам, якія алзнікі пераважалі ў яго школьным дзённіку, чаму ж ён планавы стаяць выкладчыкам фізкультуры, што звязала Дударчыка з “Газпрамам”, як яго “марынавалі” прадзюсары на тэлешоу “Акадэмія талентаў”...

У ЦЭНТРЫ ЎВАГІ

Чым жа ўсё-такі адрозніваецца Слоніміскі цэнтр культуры і адпачынку ад іншых устаноў аналагічнага профілю акрамя таго, што менавіта ў яго сценах мацаваўся талент Ігара Дударчыка? Ды ха-

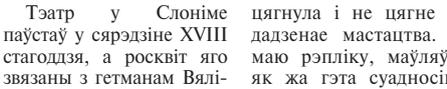
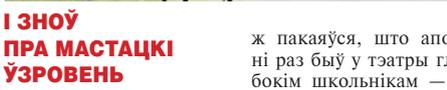
ця б тым, што па выніках года ўстанова павінна выканаць план у памеры 240 тысяч рублёў (у параўнанні з мінулым, ён вырас на 40 тысяч).

— Шмат, — сцвярджае квіае на маё незаданае пытанне Аляксей Мікалаевіч. — Даводзіцца ламаць галаву над тым, як мы зможам гэтага дасягнуць.

Бышчам бы дапамогай у атрыманні “барышоў” служыць далучаны да цэнтру ў 2014-м кінатэатр. Поле дзейнасці гэта пашырыла, але велізарных грошай не прынесла — прымальнай наведвальнасцю сеансы могуць пахваліцца пераважна на выхадных. Больш за тое, не так даўно ўзяўшы ў арэнду лічбавае абсталяванне, з дапамогай якой і дэманструюцца 2D- і 3D-фільмы, установа абавязана штомесяц выплачваць круглую суму арэндадаўцу. Выкупіць жа апаратуру СЦКіА сабе дазволіць не можа — з-за дарагоўлі. Аб праблеме гэтай наўрад ці ведаюць тыя населеныя пункты раёна, куды кінаперасоўка цэнтру спраўна пастаўляе навінкі.

Прыносяць фінансы калектыву ўстановы: на іх канцэрты слоніміцы і госці горада ходзяць заўсёды з задавальненнем. Як і на выступы гастролёраў — айчынных і замежных. Хадзілі б яшчэ больш масава, але ў Слоніме бяда з тымбамі, на якіх можна было б размясціць анонсы мерапрыемстваў. А на бягучую электронную рэкламу, якая добра глядзецца б на прыгожым фасадзе будынка Цэнтру, падрамантавалі ў 2014-м (у год мясцовых “Дажынак”) разам з залай і першым паверхам.

Ну а калі казаць канкрэтна пра адрозненні, спадар Ткачоў пералічыў то самае маштабнае, да чаго СЦКіА мае непасрэднае дачыненне: Рэспубліканскі фестываль сямейнай творчасці “Жывіце ў раласці”; рэгіянальны “Паланэз”, які ўжо даўно перарос у міжнародны; свята нацыянальных культур “Сяброўства без межаў”.

**І ЗНОЎ
ПРА МАСТАЦКІ
ЎЗРОВЕНЬ**

Тэатр у Слоніме паўстаў у сярэдзіне XVIII стагоддзя, а росквіт яго звязаны з гетманам Вялікага Княства Літоўскага Міхалам Казімірам Агінскім. Калі пусціцца ў фантазіі, глядзячы на цяперашнюю пышнасьць залы Слонімскага драматычнага, які тры гады таму пераехаў у новы будынак, можна ўявіць сябе ў тым самым стагоддзі.

Прадставіўшыся галоўнаму рэжысёру Васілю Свяцэ ў яго кабінце, спадар Дударчык адразу

На здымках:
1 Ігар Дударчык каля дошкі гонару ў школе № 3.
2 Шыкоўнае ўбранне драматычнага тэатра.
3 Слоніміскі драматычны тэатр.
4 Памятная дошка, прысвечаная Міхалу Агінскаму.
5 Цэнтр культуры і адпачынку.

— Два гады таму яна была лепш, — прызнаецца спадар Свяцэ. — Такім чынам, для выканання плана даводзіцца патураць сённяшняй публіцы — ставіць п’есы не столькі высокага мастацкага ўзроўню, колькі прывабныя для публікі. Не хочучь глядачы ў сваёй масе задумвацца над “Самазабойцам” Эрдмана. Чаму так адбываецца? Справа, вядома, не ў тым, што людзі адразу высліліся розумам. А ў чым тады? Напэўна, нашай культуры даўно пара замовіць сацыялагічнае даследаванне на актуальныя для яе тэмы — ад чаго залежыць наведванне ўстаноў, на што ідзе народ і чаму менавіта на гэта.

Але не ўсё так дрэнна. Разам з аданымі тэатру сланішчэўкамі крослы ў зале займаюць і тыя, хто прывязджае на пастаноўкі з Баранавічаў, Дзятлава ці Ружан (між іншым, за год СДТ павінен паказаць 370 спектакляў). Група наносіць і відэі ў адказ: у кантэксце зараблення грошай без гастролі (абменных у тым ліку) кашальку ўстаноў даўно даўся б зусім кепска.

Сярод нядаўніх творчых дасягненняў СДТ — уздел у Рэспубліканскім фестывалі нацыянальнай драматургіі імя Дуніна-Марцінкевіча з сатырычнай пазмай “Тарас на Парнасе” — прэм’еры гэ-

тага сезону. А да Новага года выйдзе яшчэ адна — адноўленая п’еса “Хачу быць чараўніцай”: у цяперашняй гэтай пастаноўцы для дзяцей заняты і тыя, хто граў у ёй гадоў дваццаць таму, будучы актёрамі-пачаткоўцамі. На яе рэпетыцыю мы і патрапілі, завяршаючы тур па тых умовах культуры Слоніма, якія калісьці наведваў сённяшні герой рубрыкі.

Яе вы самі заўважылі, іх не тое каб шмат. Не патрапілі ў гэты спіс ні бібліятэка, ні музей. Магчыма, прачытаўшы матэрыял, хто-небудзь з вас падумае: “І гэтакі справы няма да таго, чым жыла і жыўе беларуская культура, да яе спадчыны”. Не буду абараняць Ігара. Тым больш, у гутарках з цяперашнім пакаленнем айчынных артыстаў не раз заўважыў, што іх у паруюнасці не надта вабілі тыя правы культуры, якія наўпрост не тычыліся ўласнай кар’еры. Калі ў кімсьці з маіх суразмоўцаў і прачыналася да іх цікавасць, то гадоў гэтак з трыццаці. Што паробіш, такія асобнасці цяперашняй творчай моладзі!

А з Дударчыкам, хочацца верыць, усё будзе ў парадку: у калектыве, у якім ён спявае, немагчыма аб’есціся любоўю толькі да адной роднай музыкі — “Песняры” заўсёды сілкаваліся і жылі тым, што адбывалася і адбываецца наогул у культуры Беларусі і яе гісторыі.

ТАКІЯ ДОБРЫЯ СЛОВЫ

А ўжо амаль развітваючыся з горадам, мы са спадаром Дударчыкам наш план нават перавыканалі, зазірнуўшы ў тую самую школу № 3. І сустрэліся ў ёй з людзьмі, якія вучылі Ігара вакалу і рускай мове з літаратурай. Вось што яны думаюць пра выхаванне.

Святлана Бушланава, тымбальчак спеваў: “З такім талентам як у яго, Ігар не мог не стаць яркім артыстам — і ён ім, на мой погляд, ужо з’яўляецца: музыкантам з вялікай літары “м” у ансамблі з вялікай літары “а”, бо што ў беларускай папулярнай музыцы можа быць вышэй “Песняроў”? Але ведаючы яго, перакананая: у жыцці Ігара будзе яшчэ многія і многія дасягнутыя ім вяршыні”.

Святлана Ханцэвіч, выкладчык рускай мовы і літаратуры, класны кіраўнік: “Ігар — сіпшылі і самакрытычны чалавек, і па сваёй натуре — лідар. Гэтыя самыя амбіцыі, якія ў ім абмежаваныя натуральнымі рамкамі, і дазваляюць яму дамагацца поспехаў”.

Брама для новай сям'і

Святая Пакрова пакрывае зямлю лістом, а дзяўчыну чапцом. Так і ў беларускіх вёсках перыяд вясельляў пачынаўся пасля завяршэння палявых асенніх работ. Менавіта да гэтага тэрміну прымеркавалі і абласное свята-конкурс вясельных абрадаў Віцебшчыны "Вялікая вясельніца-2017", заснаванае Віцебскім абласным метадычным цэнтрам народнай творчасці, якое прайшло ва Ушачах 21 кастрычніка. Дазвольце сабе падзяліцца парай-тройкай меркаванняў на гэты конт і спадзяюся, што яны будуць карыснымі работнікам культуры з розных куткоў, дзе яшчэ захаваліся аўтэнтычныя вясельныя традыцыі.

НЕ ТАМАДОЮ АДЗІНЫМ

Арганізатары фесту бачаць яго мэту ў адраджэнні і далейшым развіцці аўтэнтычных вясельных абрадаў Віцебшчыны як часткі традыцыйнай культуры, а таксама іх укараненні ў сучасную практыку. А патрэба ў гэтым адчуваецца, і надзвычай востра. На сённяшніх вясельных імпрэзах — асабліва гарадскіх — удзельнікі пазбаўленыя таго камфортнага самаадчування, якое прадэманстравалі ўшачскія вясельнікі.

Выглядае на тое, што сучаснае вясельле не выпрацавала яшчэ тых развітых спецыфічных сюжэтаў, што адпавядаюць такой значнай сямейнай і сацыяльнай падзеі. Рэстараннае мерапрыемства з абавязковым тамадою, як правіла, зводзіцца да ўзроўню забаўляльнага шоу. І няма ў ім ні каліва імкнення да захавання каранёвых ідэй, закладзеных у традыцыйным вясельным абрадавым комплексе — тых ідэй, што былі асэнсаваныя і выкрышталізаваныя многімі папярэднімі пакаленнямі. Тым не менш, многія людзі проста змушаныя згаджацца на прапанаваныя формы паслугі, бо іншых няма.

Аднак сучаснаму чалавеку па самой яго прыродзе ўласціва патрэба ў сацыяльна значнай рытуалізацыі найважнейшых жыццёвых падзей. Не знаходзячы задавальнення гэтай патрэбы ні ў сучасным шоу-вясельлі, ні ва ўмовах праездзены рэгістрацыі акта грамадзянскага стану, людзі ўсё часцей і часцей спрабуюць звярнуцца да традыцыйных формаў абрадаў.

"НЕ ПАКІДАЙЦЕ Ж ДЫАЛЕКТУ СВАЙГО..."

Вясельле — надзвычай адказны і важны момант у жыцці не толькі кожнага чалавека, але і яго сям'і, роду, вёскі, соцыуму. У структуры абрадаў вылучаецца лінія ініцыяцыі маладых (перш за ўсё нявесты), звязаная з набывццём імі новага сацыяльнага статусу ў сувязі з пераходам у сацыяльную групу жанатых людзей, і камунікацыйна-абменная лінія, заснаваная на ўзаемадзеянні дзвюх груп удзельнікаў — сям'і нявесты і сям'і жаніха. У выніку нявеста пераходзіць у групу маладога.

Гэтая цэнтральная ідэя вясельля ў розных кутках Беларусі ўвасабляецца ў шэрагу канкрэтных рытуалаў, звываў, песень, прыкмет і павер'яў. Чарговым сведчаннем таму стаў і конкурс ва Ушачах. Кожны раён прадставіў якісьці алзін фрагмент вясельнай оперы, найперш характэрны для іх мясцовасці. Фальклорныя калектывы з Бачоўкава Бешанковіцкага раёна і Янкавіч Расонскага раёна паказалі абрад "Сватанне", народны фальклорны калектыв з Гарадочынаў — з Гарадочынаў.

Рэгіянальны фест раскрыў багацце вясельных традыцый Віцебшчыны

льклорны калектыв "Вярба" з Браслаўшчыны прадставіў "Заручыны", "распятанне касы" было з Сенненшчыны, "каравайны рытуал" з Мёршчыны, галашэнні з Гарадочынаў і іскрыстою сцэнка з падстаўной нявестай з Полаччыны, унікальны сенненскі танец "Шчамель" ці заліхвацкія лепельскія скокі? Таму практычна ўсе удзельнікі па-свойму былі цікавыя і "першыя".

У межах свята адбыўся конкурс і на лепшае афармленне ды прэзентацыю "вясельнага кутка". Кожны раён паказаў свой варыянт, выкарыстоўваючы розныя арыбуты вясельля, дэталі ўбрання, рэканструкцыі вясельных строяў і — што найбольш радавала глядачоў — абрадавыя стравы. Усім запомніліся шаркаўшчынская верашчака (мачанка да біліноў), халадзец па-каўшэўскаму і ганібоўка (гарэлка), шыбырк з Полаччыны, верашчака з Сяню і такі апетытна-прыгожы расонскі фаршыраваны шчупак.

Нават сённяшняе гарадское вясельле, такое далёкае ад традыцыйнага, тым не менш захавала яго галоўны арыбут — каравай, хлеб, надзвычай багаты на сімвалічныя сэнсы прадмет. Падзвінскі каравай — гэта зусім не тыя ярка ўбраныя палескія каравай. Яны наогул маглі выглядаць як даволі пляскатыя, някідкія на першы погляд булкі. Тым не менш ён мае выразны сэнс — увасабляе супольную волю вясковага калектыву, які прымае і зацвярджае новую адзінку. Так і ў часе прэзентацыі вясельных куткоў даялася пабачыць розныя варыянты караваяў, і вясельнага печыва ўвогуле.

"ЛЕПШЫМІ" СТАЛІ ўСЕ

Мерапрыемства было завянае сватам-конкурсам. І калі свята сапраўды атрымалася, то з конкурсам, які абавязкова прадугледжвае вылучэнне лепшых, было больш складана. Паводле яго ўмоў, творчая праграма, прадстаўленая на сцэне, мусіла складацца з унікальных, мала вывучаных, за-

Дзявочы вечар: маладая з баяркай.

Маладыя ідуць да дому жаніха. / Фота Таццяны КУХАРОНАК

творыў дэкаратыўнага мастацтва, прыкладам, Лепельскі куток запойнуўся паясамі, што рыхтвала маладая замужніца для вясельных падарункаў. Асабліва хочацца адзначыць увагу да старых вясельных фотаздымкаў, якія былі прадстаўлены некалькімі раёнамі.

Аднак першай і асабліва яркай вясельля Ушачкага і Глыбоцкага раёнаў, абранне якіх гэтаксама паказальнае, бо там сплучыліся цэнтральна-падзвінскія і заходне-беларускія традыцыі.

Вясельле ў сваёй гульнівай форме (а яна найбольш устойлівая ў часе) трансліруе архаічныя ідэі пераходу, ініцыяцыі, калі маладая сям'я для канчатковага зацвярджання ў новым статусе мусіла прайсці шэраг перашкодаў. Сімвалічна яны ўвасабляюць у рытуале перагароджвання дарогі — тут мы пабачылі "рагатку" па-шаркаўшчынскаму і глыбоцкаму "вясельную браму".

Звычай "рагаткі", які праводзіцца ў першы дзень вясельля, заключаецца ў тым, што як толькі маладыя ўязджаюць у сваю вёску, ім перагароджваюць дарогу: ставяць на сярэдзіну вуліцы стол або табуропку з абрусам, бутэлькай гарэлкі, боханам хлеба і соллю. У часе рагаткі правяралася і шпатліваць маладой — як паедуць "па вёсцы, то ўсё добра, а як па загуменні..." Падманваць жа было небяспечна, інакш здаралася б на вёсцы няшчасці і пажары. За забавуляльным характарам — глыбокі сімвалічны сэнс уступлення ў новы этап жыцця, калі патрабавалася гэтаксама адорванне маладых і адпаведныя пажаданні.

Сярод гучнага, песеннага, задзірыстага вясельнага тлуму маўкліва-ўрачыстымі, як і належыць у традыцыі, заставаліся маладыя. Увесь час напрошвалася думка: а няхай бы гэта было праўдлівае вясельле! Столькі словаў, Божага дабрадзялення і проста эмоцый атрымала гэтая пара, што не можа яно ўсё застацца без працігу, не раствараюцца такія падзеі ў нібыце. Таму так хацелася б бачыць на гэтым месцы сапраўдных маладзёна і маладоху, ці хоць бы маладоху

пару, што нядаўна заручылася. Што каб даваць кліч за якія паўгода да наступнага свята? Мо і адшукаліся б ахвотныя зладзіць вясельле па традыцыйных продкаў.

З убачанага ўраўніў і ўнікальны глыбоцкі вобраз вясельнай "ваўчыцы" — маткі жаніха, якая, апраўдушы кажу х навыварат, правярала маладоху на спрыт. Застаюцца ў памяці і кранальна-ўрачыстыя вясельныя песні ў выкананні народнага фальклорнага калектыву "Купалінка" Каўшэўскага дома фальклору з Шаркаўшчыны.

Зразумела, што правідзенню свята папярэднічала надзвычай карпатлівая і старанная праца работнікаў культуры ўсёй вобласці, а найперш кіраўнітва і спецыялістаў Віцебскага абласнага метадычнага цэнтра народнай творчасці, Ушачкага і Глыбоцкага аддзелаў ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі. Сімвалічна, што роллю маці жаніха прадставіла на свяце мастацкі кіраўнік народнага тэатра фальклору "Цярэшка" з Глыбокага Наталія Нікіфаровіч. Такой жа праўдлівай і натуральнай была і роля сваіх ў выкананні кіраўніцы фальклорнага гурта з Ушаччыны "Матрынага спадчына" Галіны Рудзёнак.

Мужчынскія ролі асабліва ярка прадставілі артысты з Глыбоцкага раёна. Запомніўся старшыня Залескага сельсавета Барыс Заяц, ён жа выконваў і роллю каларытнага старшага шафера. Паптрымалі свята-конкурс і кіраўнікі Ушачкага раёна. З выступу старшыні раённага савета дэпутатаў Вольгі Захаранка адчуваецца разуменне ўладамі ролі народных традыцый у сучасным жыцці.

Гран-пры конкурсу заслужана было прысуджана калектыву Ушачкага раённага цэнтра культуры. А высь палязку ад сябе хацелася б выказаць усім арганізатарам і ўдзельнікам свята. З такіх мерапрыемстваў вяртаецца ўражаны багачем фальклорнай спадчыны зямлі беларускай, а таксама талентам яе носьбітаў.

Таццяна ВАЛОДЗІНА,
фалькларыст,
доктар філалагічных навук

Не сакрэт, што бібліятэкары сёння знаходзяцца ў пастаянным пошуку новых ідэй і праектаў. У гэтым можна было пераканацца на міжнародным семінары "Дзіцячае чытанне: праблемы, пошукі, рашэнні", які дзямі адбыўся ў Мінску. Арганізатарамі мерапрыемства выступілі Галоўнае ўпраўленне ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі Мінгарвыканкама, Цэнтралізаваная сістэма дзіцячых бібліятэк Мінска і адзін з камітэтаў Беларускай бібліятэчнай асацыяцыі.

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ

САЦЫЯЛЬНЫЯ СЕТКІ І "БІБЛІЯДЗЕТКІ"

На семінар, які стаўся ўжо традыцыйным, прыехалі дзясяткі бібліятэкараў з розных куткоў Беларусі і Расіі, а тэматыка дакладаў — агулам іх было 22 — сапраўды ўражвала. Гэта і інавацыі ў галіне бібліятэчнай справы, і міжбласныя конкурсы юных чытальнікаў, і навінкі кніжных выдавецтваў, і сумесныя праекты Беларусі і Германіі ды шмат чаго яшчэ.

Загачык Бібліятэкі сямейнага чытання горада Ламаносава (Расія) Наталія Глоза сапраўды ўразіла мяне сваёй прэзентацыйнай праграмай "Выхаваем кнігалюба". Яе ўдзельнікі самі, без запрашэнняў і "абавязалавак", прыходзяць на штогоднёвыя мерапрыемствы "Нядзеля ў бібліятэцы" (да 40 — 50 чалавек!), раскручваюць супрацоўнікамі "кніжніцы" праз сайт і сацыяльныя сеткі. Тут "бібліядзеткі", як назвала іх Наталія Глоза, могуць памяляваць на светлавым сталі з дапамогай пяску (што развівае іх матарыку, увагу і творчыя здольнасці), а таксама пачытаць казку сабаку — жывому і паслухмянаму лабратору Гэры. А яшчэ малая падчас заняткаў самі ствараюць арыгінальныя буктэіслеры, дзе расказваюць пра свае ўлюбёныя кнігі.

Лабратора, дарчы, прывозіць у бібліятэку адзін з валанцёраў, які захапляецца і любіць сабак. І, як прызналася Наталія Глоза, валанцёрскі рух у бібліятэцы вельмі развіты, бо без улюбёных і апантаных людзей многія праекты проста не ажыццявіліся б. Цікава, ці будзе калі-небудзь такі дапаможны рух дзейнічаць у аічныхных бібліятэках? Бо пакуль што сацыяльныя праекты, зробленыя з валанцёрскай дапамогай, у Беларусі зусім нешматлікія. Між тым, знайсці цікавых людзей, з якімі можна было б зладзіць у сваёй установе нешта ўнікальнае і творчае, не так ужо і складана ў райцэнтры і на сяле.

Але ж вярнуцца да краўтыву бібліятэкараў з Ламаносава. Ладзяць мясцовыя бібліятэкары і традыцыйныя "бібліяночы". Апошняя з іх праішла па творчасці Яўгенія Шварца, падчас якой можна было чытаць па ролях казкі знакамітага аўтара, зрабіць сабе прысочку ці аквагрэм "а-ля Снежная каралева" і нават пабываць у віртуальнай кінастудыі ў 3D-акулярах. Таксама не забываць тут і пра бібліятэчную рэкламу. Гэта, акрамя сацыяльных сетак і сайта, афармленне вокнаў установы культуры выставамі расійскіх і замежных пісьменнікаў.

Бібліятэчны web-турнір... з кабінета мэра

Пра інавацыі бібліятэкараў, светлавы стол, лабратора Гэры і дзіцячую "Нацыяналку"

Што ж, як на мой погляд, цікавы замежны вопыт, які варта браць на ўзбраенне і аічныхных бібліятэкаркам.

Праўда, не ўсе былі з гэтым згодны. Скажам, кандыдат псіхалагічных навук, дацэнт кафедры псіхалогіі і педагогікі БДУКіМ Галіна Спярская казалі ў сваім дакладзе пра тое, што чытанне ўсёльх не такое ўжо і добрае, як гэта здавалася раней.

— Па меркаванні да следчыкаў, чытанне ўсёльх — гэта гвалт над інтэлектам, яно вельмі шкодна, асабліва калі замяняецца зрокавым успрыманнем, — значыць дакладчыца. — Паглядзіце, цяпер тэксты дзіцячых казак нярэдка скарачаюцца, а на галоўнае месца выходзяць ліпострашы, часам не зусім якасныя. Таму бібліятэкаркам трэба прывіваць любоў да чытання "пра сябе", каб дзіцё само магло адмакнуць свой рытм, каб яно мела магчымасць вяртацца і перачытваць незразумелыя словы, сказы, абзацы, каб у яго ўзніклі свае, унікальныя вобразы і асацыяцыі падчас чытання той або іншай кнігі. Іншай бібліятэкары будучы фармаваць у дзяцей так званае "кліпавае мысленне", прычым, з самага маленькага ўзросту, а таксама спрыяць павярхоўнаму, а не асэнсаванаму чытанню кніг.

Адзначу, што гэтыя высновы навукоўца выклікалі сапраўдны рэзананс у аўдыторыі і нават пярэчанні ў некаторых удзельніках семінара. Праўда, не ва ўсіх: іншыя пагадзіліся з дакладчыкам, спасылаючыся на свой рэальны вопыт. Але ж, як кажуць, нават дыскусійная думка варта таго, каб да яе прыслухацца... Раптам у ёй знойдзецца рашыянальнае зерне?

КАЛІ СЯБРА КНІГІ — МЭР

Напрыклад, пагадзілася з думкай Галіны Спярскай і галоўны бібліятэкар навукова-метадычнага аддзела Беларускай дзяржаўнай

— Такім чынам, цяпер у нас ладзіцца 18 гульняў раённага маштабу і адна — абласнога, — адзначыла дакладчыца. — Дзеці гуляюць вельмі захоплены, ім падабаецца камандны дух і канкурэнцыя. Быў нават такі выпадак аднойчы, калі ў адным з райцэнтраў дрэнна працаваў скайп і былі праблемы з

Бібліятэкары Беларусі і Расіі абмеркавалі ў Мінску праблемы дзіцячага чытання.

дзіцячай бібліятэкі імя А. Ліханава Алеся Бухал.

— Сапраўды, многія нашы чытачы цяпер сядзяць у інтэрнэце або пампуюць электронныя кнігі, — значыць выступлюца. — Больш за тое: са свайго вопыту магу сказаць: сучасныя дзеці чытаюць вельмі шмат і часта нават больш за самага бібліятэжара. Даходзіць да таго, што не заўсёды бібліятэкары кампетэнтны ў новых кнігах, цікавых для моладзі.

На гэтыя словы выступлючы рэакцыя аўдыторыі чамусьці не было. Вынікае, што з агучнай высновай прысутныя — як аічныхныя, так і замежныя бібліятэкары — цалкам згодныя. Хача ў мяне адразу ўзнікла пытанне: як знайсці выйсць з гэтага становішча?

Далей у сваім дакладзе Алеся Бухал фактычна адказа на маё пытанне. Справа ў тым, што Беларуска дзіцячая бібліятэка сёння развівае праекты, накіраваныя не толькі на чытанне, але і на зносіны паміж дзецьмі і падлеткамі. Для гэтага, напрыклад, супрацоўнікі ладзяць тэматычныя web-турніры па творах розных аўтараў.

Сутнасць турніраў наступная: кожная каманда з 10 — 15 чалавек чытае пэўную кнігу (скажам, пра прыгоды таго ж Гары Потара) і праз скайп задае "каверзныя" пытанні камандзе з іншага горада. Пераможцы атрымліваюць магчымасць удзельнічаць у конкурсе на абласны узровень і, вядома, каштоўныя падарункі.

інтэрнэт-падключэннем, web-турнір дзеці зладзілі найпрост з кабінета мэра горада, які таксама захапіўся атмасфернай гульні і прыняў гэтак нестандартнае рашэнне, каб падтрымаць сваю раённую каманду.

Як казала Алеся Бухал, пасляховым гэты праект зрабілі выскі арганізатары: многія бібліятэкары спачатку ставіліся да ініцыятывы са скепсісам. Але цяпер ад ахвотных паўдзельнічаць у падобных турнірах няма адою. Заўважу, што для стаборнітства трэба абавязкова выкарыстоўваць пераклад замежнага твора аднаго, пэўнага выдавецтва. Іншай могуць узнікнуць розныя танны і нават памылкі ў напісанні імянаў галоўных герояў і іншых дзейных асоб.

У ЯКАСЦІ ЗАКЛЮЧЭННЯ

Ад сябе дадам, што пра ўсе згаданыя і незгаданыя ў гэтым артыкуле краўтывы знаходкі і інавацыі аічныхных і замежных бібліятэкараў "К" яшчэ будзе абавязкова пісаць. І не толькі пісаць, але і прапагандаваць сярод нашых "кніжніц" — як дзіцячых, так і "дарослых" — ва ўсіх раёнах Беларусі.

Праўда, спыніцца хочацца на зусім іншым. На мой погляд, многія бібліятэкары ўспрынялі міжнародны семінар "Дзіцячае чытанне: праблемы, пошукі, рашэнні"

у Мінску як нейкую справаздачную канферэнцыю, на якой трэба проста расказаць пра сваю працу. Менавіта таму асобныя даклады былі перасыпаны сухімі лічбамі (напрыклад, пра колькасць чытачоў, агульную плошчу бібліятэкі і гэтак далей) і канцылярскай мовай ("аказанне метадычных рэкамендацый усім удзельнікам навучальна-працэсу" і падобнае). Да таго ж, на прэзентацыйных і слайдах часціком дэманстраваліся стандартныя формы працы з наведвальнікамі, кшталту букросінгу, кніжных выстаў, сустрэч з пісьменнікамі. Але ж у інавацыі або цікавы бібліятэчны вопыт паказ лячэчнага спектакля ці сустрэчы з пісьменнікамі залічываць, пагадзіцеся, наўрад ці можна.

Хача былі і вельмі прыцягальныя, і я б нават сказаў, краўтывы выступленні. Напрыклад, загачыцы дзіцячай бібліятэкі Наваполацка Таццяна Варанец, якая казала пра тое, што бібліятэкаркам трэба "ісці ў народ". Таму супрацоўнікі ладзяць акцыі каля ўрачэбных кабінетаў, дзе маленькія пацыенты могуць пачытаць казкі і пашукаць алказы на загалкі. А яшчэ праводзяць вела- і гаджэт-квэсты, дасылаючы камандам праз вайбер запанні ад бібліятэчнага Шэрлака Холмса.

Зацікавіла сваім вопытам (і, да слова, краўтывай падачнай матэрыялу) і загачыца аддзела абслугоўвання дзіцячага чытача Дзяржынскай РЦБС Святлана Шабалінская. Яшчэ раз паўтарыўшы думку пра тое, што без сацыяльных партнёраў сёння бібліятэжкам не выжываць, яна прывяла прыклад свайго праекта "Чароўны рукзочок", калі прызы дзецім набываліся з дапамогай індывідуальнага прадпрымальніка.

І апошняе. Арганізацыя міжнародных бібліятэчных семінараў — ідэя добрая і карысная. На падобных мерапрыемствах можна сапраўды даведвацца не толькі пра краўтывы вопыт у прапагандзе дзіцячага чытання, але і пра тое, куды ісці далей, якія формы работы з дзецьмі і падлеткамі сёння найбольш запатрабаваны, якія найноўшыя метадычныя распрацоўкі паспяхова "абкатаны" ў бібліятэчнай практыцы... І ў гэтым плане перавага расійскіх дакладчыкаў часам для мяне была відавочная. У першую чаргу таму, што за калегамі з замежжа стаяла і стаіць Расійская дзяржаўная дзіцячая бібліятэка, якая каардынуе дзейнасць дзіцячых бібліятэчных устаноў па ўсёй краіне. Менавіта адгук сёння ідзе і метадычная, і арганізацыйная, і матэрыяльна-тэхнічная дапамога ў рэгіёны — ад Палмаскоўя да Сібіры і Далёкага Усходу.

Дык мо трэба задумацца над гэтым паспяховым вопытам і нам, беларусам, стварыць ці хача б распаўсюдзіць працу па стварэнні Нацыянальнай ці Рэспубліканскай дзіцячай бібліятэкі? Балазе, галоўнае ядро гэтай будучай арганізацыі ўжо ёсць — маю на ўвазе Цэнтралізаваную сістэму дзіцячых бібліятэк сталіцы... Але ж ці станаць калі-небудзь гэтыя мары рэальнасцю?

"Чалавек з дзіркай"

"Чалавек з дзіркай замест арганізма" — гэтая фраза заляцела ў маю сьвядомасць аднекуль з абшараў інтэрнэту. Заляцела і засталася ў выглядзе загаловка нарысу адразу пра два гомельскія рарытэты. Адзін з іх знаходзіцца ў залах музея Гомельскага палаца-паркавага ансамбля, а другі нядаўна з'явіўся на вуліцах нашага горада.

У 2009 годзе па ініцыятыве Прэзідэнта Венесуэлы Уга Чавеса Фрыяса музею быў падарваны бронзавы бюст нашыянальнага героя Венесуэлы Франсіска дэ Міранды (1750 — 1816). Яго выканаў амаль у натуральную велічыню мастак Хулія Сесар Бручэня Андраля.

Летась у Гомелі з'явілася скульптура "Дыялог" вядомага мастака Канстанціна Селіханова, аналаг якой ўжо быў усталяваны ў Мінску ў 2013 годзе. Злёгка ўзвышаючыся над тратуарам, на каменнай плітце размесцілася нязвычайна стварэнне з бронзы — нейкі мастацкі знак, сімвал, гібрід двюх верхніх паловаў чалавечага цела. Сіметрычныя фігуры плаўна на "перацякаюць" адна ў адну праз судакрананне прыхільных рук. Асобы з запалкавымі галоўкамі з цяжкасцю трымаюць раўнавагу, упрыгожаныя локямі ў змялце.

Скульптура вышэйшай каля 2,5 метраў і вагой 1,5 тоны павінна прадэманстраваць прыязнасць і ўзаемапараўменне паміж банкам (у дадзеным выпадку, "БелВЭБ", бо менавіта ён выступіў фундаатарам твора) і кліентам. Сімвал "сяброўскага поіску рукі" — са слоў самога Селіханова. Гэты твор прызначаны стаць пазнавальным знакам-брэндам канкрэтнага банка, і з такой залачай ён, без сумневу, лёгка спраўляецца.

ПРАДЧУВАННЕ БЕЗДАНИ

Наогул, "дзіравіць" чалавечую постаць з асаблівым нахвненнем сталі ў пачатку XX стагоддзя. Сярод першапраходцаў, між іншым, і выхадзец з Віцебска Восіп Цадкін, чые творы ўпрыгожваюць вуліцы і музеі еўрапейскіх гарадоў, назаўжды прапісаўшыся на старонках гісторыі мастацтва. Цяпер можна лёгка знайсці тлумачэнне такім мастацкім рашэнням — свет у тую пару ўжо літаральна трашчаў па швах. Гэта не проста ўласціва мадэрнізму змрачнанавацца, а несвядомае прадчуванне насуювання бездани, якое знайшло выйленне ў мастацтве. Нездарма адзін вядомы помнік Цадкіна, які з'яўрае велізарнай дзіркай акурат у тым месцы, дзе ў чалавека размяшчаецца "ўнутраны свет", носіць назву "Разбураны горад". А чым, дазвольце даведацца, з'яўляецца цела, з якога вынята сэрца?

Таксама цяжка можна згадаць, што вялікага кампазітара і музыканта Фрэдэрыка Шапэна пахавалі ў Францыі, а яго сэрца было адпраўлена ў Польшчу. Сімвалічны ўчынак, які выглядае чужацтва Любові да Радзімы і тонкімі духоўнымі матэрыямі, што ўзялі верх над "крыпкаяй розуму".

Але прычым тут зацяты барацбіт з іспанскім каланіялізмам Франсіска дэ Міранды?

Кроўл паводле паходжання, ён быў вядомым незвычайнай муж-

нашю, акружаны таямнічым арэолам канспіратара і змоўшчыка, валодаў эрудыцыйнай філосафіяй і вытанчанымі манерамі арыстакрата. Такім і выявіў Міранду скульптар. Абапіраючыся на правую руку, сагнутую ў локці, немалыды — мяркуючы па жорсткіх складках, якія перасякаюць твар — чалавек пагружаны ў роздум. Увагу асабліва прыцягвае буіная, цалкам рэалістычная радзімка на жалезнай шчапэ Міранды і погляд шырока расстаўленых вачэй, скіраваны ўдалечыню. А далей, акрамя рукі ў звыслай манжэце, якая падтрымлівае галаву, ды банта на шыі, ніякіх дэталіў няма. "Дзірка замест арганізма" — як было смела адзначана адным з гасцей гомельскага музея. Зразумела, узнікае пытанне: што азначае такі мастацкі прыём? Адказ на яго варта шукаць найперш у біяграфіі прататыпа.

Франсіск дэ Міранда.

падрабязна адлюстравана ў яго дарожных запісах. Яго персана была ўдастоена шматлікіх сустрач з імператрыцай Кацярынай II, якая паставілася да гасця надзвычай прыхільна. Зразумела, у гутарках з ёй пра свае свабодалюбныя погляды ён лічыў за лепшае не гаварыць.

Як, напэўна, і ў размовах з генерал-губернатарам Маларосіі фельдмаршалам Пятром Аляксандравічам Румянцавым-Задунайскім. Іх дарогі не аднойчы перасякаліся, што і паслужыла ўжо ў наш час нагодай для такога вы-

Мастак выявіў свайго героя ў момант імплявага руху, які раптоўна страчвае сэнс. Адной нагой Міранда кранаецца каменнай палогі. Здаеша, зараз ён, ускочыўшы з турэмнага ложка, пачне дзейнічаць — але раптам замірае на паўдарозе... Абапёршыся галавой на руку, ён застыў, ахоплены змрочнымі думкамі і прадчуваннямі — і яны, як гаворыцца, яго не падманулі.

Справа яго жыцця — барацьба за незалежнасць Венесуэлы — на той момант паярпела паразу. Франсіска дэ Міранда памёр у падземным каземате крэпасці Ла-Карака бліз Каліса ва ўзросце 66 гадоў, пакінуты заможнымі сябрамі і здраджаным — сваімі аднадумцамі-паслядоўнікамі. Ён нават пахаваны быў у агульнай магіле.

Уражанне нас не падманвае. Адагуліна ў цэле — адсутнасць або страта душы. Ад таго, натэўна, і не цешыць сузіранне паражнячых там, дзе павінна быць гарачае чалавечае сэрца — "птагемнае ёмішча душы".

СКУЛЬПТУРЫ-ЗНАКІ

Помнік сяброўству, створаны ў XXI стагоддзі беларусам Канстанцінам Селіханавым, супаў у некаторых сваіх асаблівасцях з помнікам лацінаамерыканскаму Пры гэтым бюст Франсіска дэ Міранды з палаца Румянцавых і Паскевічаў наўрад ці быў вядомым мінскаму скульптару. А вось паралелі, непазбежныя ў свеце мастацтва, дазваляюць нам па-новаму ўбачыць і ўсваядоць унікальны музейны аб'ект і растыражаваны сучасны артэфакт гарадскога асяроддзя — арыгінальную банкаўскую рэкламу.

Што адметна, з нядаўняй часоў да гэтай пары твораў можна дадуць і яшчэ адзін. У 2016 годзе гомельскі скульптар Юры Мядзведзеў стварыў арыгінальную работу ў памяць аб чарнобыльскай трагедыі — тры плоскія чалавечыя сілуэты з серабрыстага металу са скразнымі атулінамі ў выглядзе трыліснікаў стаяць афас на каменнай падстаўцы-лужку перад гледачом. Гэта сімвалічная сям'я: бацька, маці і дзіця.

Больш за тое, нават кветкі побач з імі — у выглядзе радыеактыўных значкоў. Не трэба быць сямі пядзюў у ілбе, каб правільна "прачытаць" мастацка адчуць востры боль ад бесцілы адбываюцца. Твор мастацкай мовай перадае жорсткі сэнс не да канца вивучаных наступстваў радыеактыўнага апраменьвання.

Як і творы Бручэня і Селіханова, гэтая праца — вельмі ўдалы прыклад скульптуры-знака, які гаворыць значна больш, чым там выяўлена.

Алена КАЛУГІНА, навуковы супрацоўнік мастацкага аддзела Гомельскага палаца-паркавага ансамбля

Скульптурны "Дыялог" Канстанціна Селіханова.

Міранда нарадзіўся ў сям'і замочнага камерсанта 28 сакавіка 1750 года ў Каракасе — сталіцы Венесуэлы, якая тады была іспанскай калоніяй на Карыбскім узбярэжжы Паўднёвай Амерыкі. Скончыўшы школу і ўніверсітэт у родным горадзе, малалы чалавек выехаў у Іспанію, дзе паступіў на ваенную службу. Ніхто тады і не здагадаўся, што ён пакідае радзіму на 20 гадоў. Міранда прыняў удзел у вайне за незалежнасць мясечных брытанскіх калоній у Паўночнай Амерыцы. Пасля адважны Кроўл стаў генералам Вялікай французскай рэвалюцыі, яго імя — адзінага амерыканца — высечана на сцяне Трыумфальнай аркі ў Парыжы. Ён удзельнічаў у абвешчэнні Першай Венесуэльскай рэспублікі (1811 — 1812), а ў крытычны момант узначаліў узброены супраціў.

Франсіска дэ Міранда падоўгу жыў у Англіі і Францыі, у ЗША і на Антыльскіх астравах, аб'ехаў амаль усю кантынентальную Еўропу. Гадавое знаходжанне Міранды ў Расіі ў 1786 — 1787 гадах

дадана падарунка гамянага Дзённік Франсіска дэ Міранды па праве можна лічыць бэстэслерамі. Напісаны разумнай, таленавітай і харызматычнай асобай, яны апавядаюць пра ўсё ўбачанае на шляху лёгкай, даступнай для ўспрыняцця кожнага чалавека мовай.

Знакаміты амерыканец пражаў надзвычай яркае жыццё. Яно было насычанае вандроўкамі і прыгодамі, каханнем і трагедыямі, зносінамі з выбітнымі людзьмі і асападай ад архітэктурных помнікаў розных культур. Але ўрэшце сваё жыццё, такое слаўнае і шчодрае да яго, ён усклаў на алтар Айчыны.

РУХ, ЯКІ СТРАЧВАЕ СЭНС

Ход творчай думкі скульптара, што пакінуў замест цела дзірку, можна зразумець, звярнуўшыся да першакрынішч сучаснага твора. Бручэня "перавёў" у метал карціну венесуэльскага класіка Артура Мічэлена (1863 — 1898), на якой "прадзвінік незалежнасці Лацінскай Амерыкі" выяўлены

Работа Юры Мядзведзева ў памяць аб чарнобыльскай трагедыі.

ласы, сабраны ў хвост, бялююць хустка на шыі і манжэты рукавоў кашулі, кароткая цёмная камізэлька мундзіра без паэзументаў, светлыя брылджы ледзь прыкрываюць калені, доўгія шэрыя гольфы і вытанчаныя боты са спражжамі завяршаюць вобраз. Выраз тонкага, адухоўленага твару засяроджана-спакойна выяўляе чалавечую годнасць і ўпэўненасць у сабе, глыбокі погляд карых вачэй уладна прыцягвае і, у той самы час, пазбага дыялогу з гледачом. Жалезны ашыйнік з ланцудом, як бессэнсоўна-жорсткая спроба зняважыць і зламаць дух барацьбіта, у карціне тактоўна завуляваныя.

Залатая восень... Гэта тая лірычная пара, якая выклікае ў душы чалавека светлыя ўзнёслыя пачуцці, і хоцца як мага больш вобразна, непаўторна іх раскрыць. Менавіта ў такі пазытыўны час і нарадзілася наша зямлячка Галіна Феліксаўна Сідзельнікава — заслужаная артыстка Беларусі, дыктар беларускага радыё. Не так і даўно, 9 лютага 2016 года, яе не стала. А вось добрыя ўспаміны пра гэтую выдатную жанчыну застануцца, хоцца верыць, назаўсёды! У кожным разе, мы, педагогі з мястэчка Свiр, прыкладзём дзеля гэтага ўсе намаганні. А сёння хацелі б прапанаваць чытачам “К” пазнаёміцца з яе творчым і асабістым лёсам, каб зразумець, якое цікавае жыццё яна пражыла.

“КАРАНІ МАЕ З МЯДЗЕЛЬШЧЫНЫ”

Да нашага гонару, некалі Сідзельнікава прамовіла такія словы: “Я лічу, што карані мае з Мядзельшчыны, з Нарэйшай”. Так, менавіта наша Свiршчына стала тою першакрыніцаю, тым месцам, адкуль родам прадкі Галіны Феліксаўны. Тут нарадзіўся яе бацька Фелікс Іосіфавіч Місюк, ад якога ёй перадаліся такія рысы характару, як чуласць, шчырасць, умёненне заўважаць прыгажосць, сапраўдны патрыятызм.

У чатырнаццацігадовым узросце (а быў гэта 1912 год) апынуўся ён у Пецярбургу. Там стаў рабочым завода Міхельсона, далучыўся да рэвалюцыйнага руху, удзельнічаў у штурме Зімягала Палаца. У час грамадзянскай вайны камандаваў эскадроном Чырвонай Арміі, на свае вушы чуў выступленні Леніна. Удзельнічаў у многіх яркіх падзеях той эпохі. А ў час Вялікай Айчыннай вайны быў сувязным, а потым партызанам брыгады імя газеты “Правда” ў Чэрвенскім раёне. Вось такі незвычайны лёс.

Маці, Надзея Палікарпаўна, да вайны спявала ў хоры Тэатра оперы і балета, а пасля вайны — у хоры Беларускага радыё. Таму, відаць, і перадаліся Галіне Феліксаўне ейныя вакальныя якасці.

Галіна Феліксаўна Сідзельнікава нарадзілася ў Мінску 25 кастрычніка 1927 года. Менавіта тут прайшоў яе дзяцінства, тут яна вучылася ў 45-й школе. Але ўсё гэта перапыніла вайна... У мэтах бяспекі сям’ю Місюкоў партызаны перавезлі з Мінска ў грамадзянскі лагер у вёсцы Клінок Чэрвенскага раёна.

Потым, ужо ў пасляваенны час, калі Галіна Сідзельнікава атрымала сярэдняю адукацыю, яе чакала новая прыступка жыцця — Беларускае тэатральна-мастацкі інстытут. Адначасова была і работа — працавала карэктарам у штабе тылу Беларускай вайсковай акругі. Па сямейных абставінах вымушана была ў 1950 годзе пакінуць вучобу.

1 лістапада 1950 года пачала выходзіць газета “Мінская праўда”. Набыты вопыт спрыяў таму, што дзяўчыну запрасілі працаваць карэктарам у рэдакцыю. І менавіта ёй выпаў гонар вычытваць першы нумар. Дзякуючы яе тонкаму адчуванню беларускай мовы, газета ў плане стылістыкі выглядала бездакорна.

3 ЦЭЛЫМ НАРОДАМ ГУТАРКУ ВЕСЦІ...

“ДЗЕНЬ БУДЗЕ ДАКЛАДНА ЎДАЛЫМ”

У 1958 годзе, маючы выдатныя артыстычныя дадзеныя і ўменне глыбока ўнікаць у бяздоннае моўнае багацце, жанчына праходзіць вельмі складаны экзамен і становіцца дыктарам Беларускага радыё. Будучы народны паэт Пятрусь Броўка, які быў у ліку тых, хто ацэньваў кандыдатуру, у пратаколе зрабіў запіс: “Я таксама далучаю свой голас “за”. Добрае валоданне беларускай мовай”.

— Паколькі няма спецыяльных устаноў па навучанні нашай прафесіі, каб стаць дыктарам, трэба было прайсці тры туры конкурсу, — апавядае пра свае першыя крокі надалей сама Галіна Феліксаўна. — Пасля першага тура канкурсант залічваўся на пасадку дыктара-практыканта, пасля ішоў перыяд адаптацыі, які ў дыктараў займае ад некалькіх месяцаў да некалькіх гадоў. Але мне давялося ўжо на пяты ці шосты дзень работы ля мікрафона чытаць навукова-пазнавальную перадачу для дзяцей на 7 ці 8 старонках, і чытаць, як у нас кажуць, “жыўцом” — гэта значыць, прама ў эфір. Я так хвалявалася, што калі выйшла са студыі, ажно ў вачах паямнела! Тую перадачу лічу сваім “бавым хрышчэннем”.

Наступным разам так панервавацца дыктару давялося ў верасні 1970 года, калі яе камандзіравалі ў Маскву на Усеагульнае радыё пісанне святочнаю кампазіцыю, прысвечаную 50-годдзю ЛКСМБ. Тэма была надзвычай адказная, ды і партнёрам Галіны Феліксаўны стаў

ніхто іншы, як... легендарны Юрый Левітан!

— Колькі было хвалявання! — згадвае яна. — Але Юрый Барысавіч здолеў мяне супакоіць, прымусіў паверыць у сябе. Перадача, прывезеная ў Мінск, была прынятая добра. Дарэчы, праз 10 гадоў мы зноў сустрэліся з Левітанам: вялі рэпартаж з плошчы Леніна ў Мінску. Выканалі яго літаральна на адным дыханні. Заўжды буду памятаць, як пасля таго рэпартажу пальходзілі да знакамітага дыктара ветэраны і выказвалі словы вялікай удзячнасці за яго работу ў Саўінфармбюро. Я стала побач і ганарылася чалавекам, голас якога ў галы вайны быў незвычайнай, натхняльнай зброяй...

Праца Галіны Феліксаўны на Беларускам радыё была самаадданай і творчай, таму і дасягненні самыя высокія: у 1975 годзе яна ўдастоена звання заслужанай артысткі Беларусі, а ў 1980 годзе становіцца кіраўніком аддзела дыктараў Беларускага радыё. А колькі дыпламаў, граматаў на рэспубліканскім і ўсе-

Да 90-годдзя з дня нараджэння заслужанай артысткі Беларусі Галіны Сідзельнікавай

гэтае пытанне, таму што любая цікавая работа дарагая і блізкая. Нам, дыктарам радыё, даводзіцца чытаць перадачы розных жанраў, і заўсёды хоцца, каб перадача прагучала добра. Няхай гэта будзе грамадска-палітычная, музычная, дзіцячая, літаратурная. Я скажу крыху шырэй. Калі вы глядзіце кінанарис, дык бачыце тое, аб чым вам хочучь сказаць стваральнікі, і дыктар толькі дапамагае, удакладняе тое, што вы самі бачыце. На радыё няма магчымасці нешта паказаць. У нас ёсць толькі голас выканаўцы. Каб слухач паверыў у тое, аб чым мы паведамляем, дыктар павінен быць вельмі праўдзівым, арганічным. Калі ён чытае, максімальна напружваецца ўвесь яго моўны апарат. І яшчэ. На радыё заключаецца сваясаблівая “трохбаковы саюз”: аўтар-рэжысёр-дыктар. У лепшых прывах гэтага саюза і дасягаецца высокі мастацкі вынік.

ПРА МАМУ — З УДЗЯЧНАСЦЮ

Кажуць, нібы творчыя людзі так захапляюцца сваёю працаю, што сам’я і дзеці застаюцца дзесьці па-за ўвагай. Але гэта не так. Вельмі годнымі людзьмі вырасілі дзеці Галіны Феліксаўны. Дачка, Наталія Пятроўна Сідзельнікава, увогуле цесна паяднала свой лёс з мастацтвам — яна працавала галоўным рэжысёрам музычнай рэдакцыі Белтэлерадыёкампаніі. Колькі гадоў таму на тэлебачанні дзякуючы Наталі Пятроўне нарадзілася перадача пра маму “Прафесія і ўсё жыццё”. Сын, Ігар Пятровіч, стаў кваліфікаваным міжнародным юрыстам, абараніў кандыдацкую дысертацыю, атрымаў ступені ў Чыкага і Лондане, плённа працаваў і на Беларусі і за мяжой.

А з якім пачуццём удзячнасці згадваюць дачка і сын пра сваю маму! Як іх узрадавала, што імя Галіны Сідзельнікавай не забыта ў тых мясцінах, адкуль паходзіць яе род!

...Промні восеньскага сонца вясельчаюць залітае галіе беластвольных бяроз. Як шмат лірыкі даюць яны для душы ў нашай незвычайнай азёрнай старонцы: Нарач, Свiр, Блакітныя азёры... Менавіта адсюль і былі тыя дзіўныя вытокі таленту заслужанай артысткі Беларусі, дыктара беларускага радыё Галіны Феліксаўны Сідзельнікавай. І лірычным водгуллем чытаць у нашай памяці яе словы: “Я лічу, што карані мае з Мядзельшчыны...”

Валянціна ПІСАРЧЫК,
Вера ШУКЕЛА

МУЗЕІ

НАЦЫЯНАЛЬНЫЯ МАСТАЦКІ МУЗЕЙ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ г. Мінск, вул. Леніна, 20. Тэл.: 327 45 62. Экспазіцыі: "Мастацтва Беларусі XII — XVIII стст."; "Мастацтва Беларусі XIX — пач. XXI стст."; "Мастацтва Беларусі XX — пач. XXI стст."; "Мастацтва Расіі XVIII — пач. XX стст."; "Мастацтва краін Заходняй і Цэнтральнай Еўропы XVI — XX стст."; "Мастацтва краін Усходу XIV — XX стст.". Выставы: "Напалеон Орда. Ілюстраваная энцыклапедыя краіны" — да 3 снежня. "Выстава "Эрнст Барлах — Кетэ Кольвіч. Пераадоўваючы існаванне" — да 3 снежня. "Юбілейная выстава "Ленін 17", прамаркаваная да 100-годдзя Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі — да 12 снежня. "Выстава "Скарбы Старажытнага Егіпта" — да 10 снежня. "Выстава твораў жывапісца Міхаіла Рагалева (1932 — 2010) "Песня жыцця" — з 21 лістапада да 17 снежня. "Выстава "Магія старых фатаграфіяў".

Філіялы музея МУЗЕЙ "ДОМ ВАНЬКОВІЧАў. КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА І ПАЛОВЫ XIX ст." г. Мінск, вул. Інтэрнацыянальная, 33а. Тэл.: 327 88 78. Пастаянныя экспазіцыі: "Інтэр'еры шляхецкай сядзібы"; "Жыццё і творчасць Валенція Ваньковіча"; "Сядзібны партрэт XVII — сяр. XIX стст."; "Выстава моды і аксесуараў эпохі Рамантызму з калекцыі Ігара Сурмачэўскага "І паланэз пачаць пара" — да 13 студзеня 2018-га.

МУЗЕЙ БЕЛАРУСКАГА НАРОДНАГА МАСТАЦТВА ў В. РАЎБІНЦІ Спарткомплекс "Раўбічы", Мінскі раён. Тэл.: 507 44 69. Пастаянная экспазіцыя.

НАЦЫЯНАЛЬНЫЯ ПСТАРЫЧНЫ МУЗЕЙ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ г. Мінск, вул. К.Маркса, 12. Тэл.: 327 43 22. Экспазіцыі: "Абноўленая экспазіцыя "Старажытна Беларусі"; "Беларусы XVI — XVIII стст. у партрэтах і геральдыцы"; "Бестэрміновая акцыя "Адыні білет", якая дазваляе мінчанам і гасцям сталіцы наведацца ў музей і яго шэсць філіялаў, набыўшы ўсяго адзін білет у любым з іх. "Аўтарскі праект Ахрэма Белабровіка VKL3D. "Акцыя "Вольная піяніна" — кожны дзень з 16.00 да 19.00.

ТЭАТРЫ

НАЦЫЯНАЛЬНЫЯ АКАДЭМІЧНЫЯ ВЯЛІКІ ТЭАТР ОПЕРЫ І БАЛЕТА РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ г. Мінск, пл. Парыжскай камуны, 1. Тэл./факс: 334 11 56. "18 — "Карсар" (балет у 3-х дзеях) А.Адана, Ц.Пуні, Л.Дзліба, Р.Дрыга, П.Альдебуртскага. Прэм'ера. "19 — "Маленькі прынц" (балет у 2-х дзеях) Я.Глебава. "19 — "Мілонга з "Серзнадай". Камерная зала імя Л.П.Александровскай. Пачатак у 19.30. "21 — "Травіята" (опера ў 3-х дзеях) Дж.Вердзі. "22 — "Шчаўнунок, або Яшчэ адна калядная гісторыя" (балет у 2-х дзеях) П.Чайкоўскага. "23 — "Царская нявеста" (опера ў 3-х дзеях) М.Рымскага-Корсакава. У партыі Марфы — Надзея Паулава (Расія).

Выставы: "Выстава "Беларусь: адраджэнне духоўнасці". "Выстава "Ад рымскага дэнарыя да беларускага рубля". "Выстава твораў Наталлі Табушавай "У свеце людзей" — да 3 снежня. "Выстава "Моднае стагоддзе" (гістарычныя касцюмы з прыватнай калекцыі Аляксандра Васільева) — да 10 студзеня 2018-га. "Экспазіцыя плакатаў з калекцыі музея, прысвечаная 100-годдзю Кастрычніцкай рэвалюцыі — у музейнай прасторы "Галерэя".

Філіялы музея ДОМ-МУЗЕЙ І З'ЕЗДУ РОДРП г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 31а. Тэл.: 290 68 47. "Абноўленая экспазіцыя, прамаркаваная да 100-годдзя Кастрычніцкай рэвалюцыі (залы дапоўненыя новымі прадметамі амаль з усіх фарадзавых калекцыі музея). "Экспазіцыяны праект "Мінск 1917", прысвечаны гісторыі горада ў рэвалюцыйны 1917 год — да 14 студзеня 2018-га.

МУЗЕЙ СУЧАСНАЙ БЕЛАРУСКАЙ ДЗЯРЖАНАСЦІ г. Мінск, вул. К.Маркса, 38. Тэл.: 327 46 11. Пастаянная экспазіцыя.

МУЗЕЙ ПРЫРОДЫ І ЭКАЛОГІ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ г. Мінск, вул. К.Маркса, 12. Тэл.: 327 06 33. Экспазіцыі: "Геалогія і палеанталогія"; "Сезонныя змены"; "Вадаёмы і насельнікі прыбярэжных раслін"; "Хвойны тып лесу і насельніцтва насянага лесу"; "Насельнікі ліставога і змяшанага лесу"; "Ахоўныя прыродныя ўчасткі, рэдкія віды жывёл"; "Выстава "Жывыя цмокі" — да 25 лютага 2018-га. г. Мінск, вул. Багдановіча, 9а. Тэл.: 237 46 94. "Выстава "Насякомыя і не толькі..." — да 30 лістапада. г. Мінск, вул. Казіна, 117 (будынак кінатэатра "Электрон"). Тэл.: +37529 123 60 53. "Выстава "Сафарты парк". "Атракцыён "Стужачны лабірынт". "Атракцыён "Лазерны квэст".

МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ТЭАТРАЛЬНАЙ І МУЗЫЧНАЙ КУЛЬТУРЫ г. Мінск, Музычны зав., 5. Тэл.: 220 26 67. Пастаянныя экспазіцыі: "Вытокі тэатральнай і музычнай культуры на беларускіх землях"; "Музычная і тэатральная культура Беларусі ў Х — XIX стст."; "Беларуская музычная культура XX ст."; "Тэатральная культура Беларусі XX стс".

МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ТЭАТРАЛЬНАЙ І МУЗЫЧНАЙ КУЛЬТУРЫ г. Мінск, вул. Багдановіча, 9а. Тэл.: 237 46 94. "Выстава "Насякомыя і не толькі..." — да 30 лістапада. г. Мінск, вул. Казіна, 117 (будынак кінатэатра "Электрон"). Тэл.: +37529 123 60 53. "Выстава "Сафарты парк". "Атракцыён "Стужачны лабірынт". "Атракцыён "Лазерны квэст".

МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ТЭАТРАЛЬНАЙ І МУЗЫЧНАЙ КУЛЬТУРЫ г. Мінск, Музычны зав., 5. Тэл.: 220 26 67. Пастаянныя экспазіцыі: "Вытокі тэатральнай і музычнай культуры на беларускіх землях"; "Музычная і тэатральная культура Беларусі ў Х — XIX стст."; "Беларуская музычная культура XX стс"; "Тэатральная культура Беларусі XX стс".

"24 — "Лаўрэнсія" (балет у 2-х дзеях) А.Крайна. У партыі Лаўрэнсіі — Ніно Самадашвілі (Грузія). "24 — "Ад Полацка да Прагі" (канцэрт, прысвечаны 500-годдзю беларускага кнігадрукавання). Камерная зала імя Л.П.Александровскай. Пачатак у 19.30. "25 — "Макбет" (опера ў 3-х дзеях) Дж.Вердзі. БЕЛАРУСКІ ДЗЯРЖАЎНЫ АКАДЭМІЧНЫ МУЗЫЧНЫ ТЭАТР г. Мінск, вул. Мяснікова, 44. Тэл.: 200 81 26. "18 — "Залатое кураня" (міюзікл для дзяцей у 2-х дзеях) У.Улашоўскага. Пачатак аб 11-й. "18 — "Лятучачы мыш" (аперэта ў 3-х дзеях) І.Штрауса. Пачатак а 18-й. "19 — "Прыгоды брэменскіх музыकाў" (міюзікл для дзяцей і дарослых у 2-х дзеях) Г.Гладкова. Пачатак аб 11-й. "19 — "Мэры Попінс" (шоу-міюзікл

У МІНСКУ ГАЗЕТУ "КУЛЬТУРА" МОЖНА НАБЫЦЬ У НАСТUPЛІЧНЫХ КТОПКАХ МАГАЗЫНЫ "БЕЛСАЮЗДРУК" ● Падземны пераход ст.м. "Пятроўшчына". ● Падземны пераход ст.м. "Плошча Перамогі". ● Праспект Незалежнасці, 44. ● Вуліца Валадарскага, 16. КІЁСКІ "БЕЛСАЮЗДРУК" ● ст.м. "Няміга", вул. М. Багдановіча. ● Праспект Пераможаўцаў, 5. ● Вуліца Рабкораўскага, 17. ● Праспект Незалежнасці, 168, В. ● Вуліца Лабанка, 2.

ГАСЦЕЎНА УЛАДЗІСЛАВА ГАЛУБКА г. Мінск, вул. Старавіленская, 14. Тэл.: 286 74 03. "Пастаянная экспазіцыя. "Выстава "Старая кухня" — да 7 студзеня 2018-га. Майстар-класы: "Музейныя заняткі "Тэатральная лялька" для дзяцей 5+. "Інтэрактыўныя музейныя заняткі "Асновы акцёрскага майстарства" для дзяцей ад 5 да 10 гадоў.

МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ БЕЛАРУСКАГА КІНО г. Мінск, вул. Сявядлова, 4. Тэл.: 327 10 75. "Пастаянная экспазіцыя. "Выстава дызайнерскіх жаночых капляшоўкаў і аксесуараў "Капляшчыны вернісаж" — да 3 снежня.

БЕЛАРУСКІ ДЗЯРЖАЎНЫ МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ВЯЛІКАЙ АЙЧЫННАЙ ВАЙНЫ г. Мінск, пр-т Пераможаўцаў, 8. Тэл.: 327 11 66; 203 07 92. Музей працуе: пн. — выхадны, аўт. — нядз. — ад 10-й да 18-й, сяр. — ад 12-й да 20-й. Пастаянная экспазіцыя.

НАЦЫЯНАЛЬНЫ ГІСТОРЫКА-КУЛЬТУРНЫ МУЗЕЙ-ЗАПАВЕДНІК "НЯСВІЖ" г. Нясвіж, вул. Леніна, 19. Тэл.: (8-01770) 2 06 60, 2 06 02; +37529 551 80 51, +37529 190 31 49. Палацавы ансамбль "Пастаянная экспазіцыя. "Выстава абрэзачнай мазаікі Маргарыты Котавай "Нясвіж. Бег стагоддзяў" — да 14 студзеня 2018-га. "Выстава "Гарнітурная лялька і кабінетная бронзавая скульптура" з калекцыі Мікалая і Алены Байрачных — да 4 лютага 2018-га. "Гістарычны квэст "Таямніцы і загадкі палаца Радзівілаў". Па папярэдніх заяўках. Сектар экскурсійнай і інфармацыйнай дзейнасці Вул. Гейскага, 1. "Пастаянная экспазіцыя. "Выстава твораў Дарі Сумарвай-Копач "Колеры нахнення" — да 20 снежня. Ратуша Вул. Савецкая, 3. "Пастаянная экспазіцыя. "Квэст "Выходзі старога захавальніка".

ЗАМКАВЫ КОМПЛЕКС "МІР" г.п. Мір, Караліцкі раён, Гродзенская вобласць. Тэл.: (8-01596) 2 82 91, (8-01596) 2 82 70. "Пастаянная экспазіцыя. "Выстава "Сімвал незалежнай Беларусі: адраджэнне

Мірскага замка". "Квэст "Вайна і Мір, альбо Таямніца дзюво скрынь" — кожную пятніцу. Пачатак а 15-й.

ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНА-МЕМАРЫЯЛЬНЫ МУЗЕЙ ЯКУБА КОЛАСА г. Мінск, вул. Акадэмічная, 5. Тэл.: 294 91 96. Экспазіцыі: "Якуб Колас. Жыццё і творчасць". "Экспазіцыя "Склеп" на сядзібе Якуба Коласа. "Тэматычныя экскурсіі і лекцыйныя заняткі. "Тэатрызаваныя прадстаўленні паводле беларускіх народных казак. "Музейныя майстар-класы і заняткі. "Мультымедыны комплекс "Чалавек. Асоба. Час". "Пешая экскурсія "Мясцінамі Коласа ў Мінску". "Інтэрактыўныя праграмы для сямейных наведвальнікаў, квэст-гульня "Таямніцы дома Песняра". Акцыі: "Самы лепшы дзень" (дзень нараджэння ў музей). "Вішэванне ад музея, фотасесія "У дзень ясельна — у музей".

ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНЫ МУЗЕЙ ЯНКІ КУПАЛЫ г. Мінск, вул. Янкі Купалы, 4. Тэл.: 327 78 66. Экспазіцыі: "Пастаянная экспазіцыя "Шлях" з праглядам роліка ў 3D-фармаце і інтэрактыўнай зонай для дзяцей "Хлопчык і лётчык", галграфічным тэатрам. "Інтэрактыўныя музейныя праграмы "У пошуках папараць-кветкі", "Вячоркі". "Выставачны праект-мемарыяль "Странчыня абліччы" — да 7 снежня.

МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ГОРАДА МІНСКА г. Мінск, вул. Рэвалюцыйная, 10. Тэл.: 321 24 30.

Філіялы Музея гісторыі горада Мінска ГАРАДСКАЯ МАСТАЦКАЯ ГАЛЕРЭЯ ТВОРАЎ Л.Д. ШЧАМЯЛЁВА г. Мінск, вул. Рэвалюцыйная, 10. Тэл.: 321 24 30. Экспазіцыі: "Жыццёвы і творчы шлях народнага мастака Беларусі Леаніда Шчамялёва".

МАСТАЦКАЯ ГАЛЕРЭЯ МІХАІЛА САВІЦКАГА г. Мінск, пл. Свабоды, 15. Тэл.: 321 24 30.

19 — "Нязваны госць" (сямейная меладрама) С.Бартошавы. "21 — "Бетон" (візуальная паэзія) Я.Карняга. Прэм'ера. "22 — "А ці будзе заўтра" ("7 дзён без антракту") Д.Багаслаўскага. "23 — "Фінт-Круазз" (дзевае сучасныя камедыі) Д.Багаслаўскага, В.Красоўскага. "25 — "Воук-маралавец" (музычная казка) С.Казлова. Пачатак аб 11-й. "25 — "Адамавы жарты" (камедыя) С.Навуменка.

ЗАСЛУЖАНЫ КАЛЕКТЫЎ БЕЛАРУСКІ ТЭАТР "ЛЯЛКА" г. Віцебск, вул. Пушкіна, 2. Тэл.: (8-0212) 36 32 50. "18 — "Васіль Дарафей" (інтэрактыўная казка). "25 — "Фенька" (неверагодная гісторыя) Л.Панцэлева. Пачатак спектакляў — аб 11-й.

Экспазіцыі: "Мастак. Грамадзянін. Герой". Прысвечана Ганаровому грамадзяніну г. Мінска Міхаілу Савіцкаму. "Мінск губернін. Шляхецкі побыт". "Выставачна-інтэрактыўны праект "Сустрэча з майстрам" — да 31 снежня. "Выстава твораў Віктара Барабанцава "Фарбы жыцця" — да 19 лістапада. "Выстава жывапісца Сільвы Лінарэта (Латвія) "Адлюстраванне" — да 4 лютага 2018-га.

МІНСКАЯ ГАРАДСКАЯ РАТУША г. Мінск, пл. Свабоды, 2а. Тэл.: 321 24 30. Экспазіцыя: "Мінск у гістарычнай прасторы. Картаграфічны кабінет".

МУЗЕЙ "ЛОШЫЦКАЯ СЯДЗІБА" г. Мінск, праезд Чыжоўскіх, 8. Пастаянная экспазіцыя.

ФЛІГЕЛЬ ЛОШЫЦКАГА СЯДЗІБНА-ПАРКАВАГА КОМПЛЕКСУ г. Мінск, праезд Чыжоўскіх, 10. Тэл.: 285 18 86. Экспазіцыя: "Кола часу" — прадметы гарадской і сялянскай культуры кан. XIX — сяр. XX стст.

ЭКСПАЗІЦЫЯ "КАРЭТНАЯ" г. Мінск, вул. Кірылы і Мяфодзія, 8. Тэл.: 321 24 30. "Сані • вазок • калыска • брычка; карэта • вупраж" (пастаянная экспазіцыя па гісторыі гужавога транспарту жыхароў Мінска XIX — пачатку XX стст.). "Віртуальная гульніня "Карэтны майстар".

ЭКСПАЗІЦЫЯ "МІНСКАЯ КОННАЯ ЧЫГУНКА" г. Мінск, вул. Кірылы і Мяфодзія, 6. "Экспазіцыя складаецца з некалькіх раздзелаў, якія распавядаюць пра жыццё Мінска 1890 — 1920-х гг.

АРТ-ГАСЦЕЎНЯ "ВЫСОКАЕ МЫСТА" г. Мінск, вул. Герцэна, 2а. Тэл.: 321 24 30. "Выстава дэкаратыўна-прыкладнога мастацтва "Гарадскія патэрны" — да 10 снежня.

ГОМЕЛЬСКІ АБЛАСНЫ МУЗЕЙ ВАЕННАЙ СЛАВЫ г. Гомель, вул. Пушкіна, 5. Тэл.: (8-0232) 77 57 41. "Пастаянная ваенна-гістарычная экспазіцыя. "Пастаянная выстава тэхнікі на адкрытай пляцоўцы. "Музей крміналістыкі". "Выстава "Гомель і гамельчане напярэдадні і ў гады Першай сусветнай вайны" (выставачная зала). "Выстава "Бітва матороў" (хол музея).

ЛІДСКІ ГІСТОРЫКА-МАСТАЦКІ МУЗЕЙ г. Ліда, вул. Перамогі, 37а. Тэл.: (8-0154) 53 50 64. Пастаянныя экспазіцыі: "Прыходы Лідчыны". "Сучаснае мастацтва краю" (жывапіс, графіка, скульптура, мастацкае шкло). Выставы: "Выстава "Майстэрня заслужанага дзеяча мастацтваў Беларусі, сябра Саюза мастакоў Беларусі Уладзіміра Мурахвера". "Вядзем пачатак мы ад Гедыміна...". "Мемарыяльны пакой Валентына Таўлава. "Выстава са збору А.Фішбайна "Рачы побыту канца XIX — пачатку XX стст.". "Музейна-вообразная зала "Хрушоўка 60-х". "Выставы "Вайны свяшчэнны старонкі". "Выставы "Надзейны шчыт краіны". "Выстава "Падарожжа ў гарадскі і сельскі побыт". "Пастаянная экспазіцыя.

ІЎЁЎСКІ МУЗЕЙ НАЦЫЯНАЛЬНЫХ КУЛЬТУР г. Іўе, вул. 17 верасня, 9. Тэл.: (8-01595) 2 68 96. "Экспазіцыя "Пад адзіным небам праз стагоддзі" ("Карэннае насельніцтва Іўеўшчыны", "Беларускія татары"). "Выставы "Беларускія яўрэі", "Другая сусветная вайна". "Выстава "Гэты дзівосныя школыны свет" (з уласнай калекцыі Івана Буйко). "Прадстаўленні ляльчага тэатра "Батлейка".

НАВАГРАДУСКІ ГІСТОРЫКА-КРАЯЗНАЎЧЫ МУЗЕЙ г. Навагрудак, вул. Гродзенская, 2. Тэл.: (8-01597) 2 14 70. "Пастаянная экспазіцыя: "Гісторыя Наваградчыны са старажытных часоў да Вялікай Айчыннай вайны". г. Навагрудак, вул.Мінская, 64-66. "Экспазіцыя: "Музей яўрэйскага супраціўлення на Наваградчыне".

ДОМ-МУЗЕЙ АДАМА МІЦКЕВІЧА ў НАВАГРУДКУ г. Навагрудак, вул. Леніна, 1. Тэл.: (8-01597) 2 43 40 (каса). "Пастаянная экспазіцыя: "Жыццё і творчасць Адама Міцкевіча". "Пастаянныя выставы: "Свято кухні Міцкевічаў", "Малюкі сельскага жыцця", "Пан Тадэвуш" праз час і народы".

ГАЛЕРЭІ "УНІВЕРСІТЭТ КУЛЬТУРЫ" г. Мінск, пл. Кастрычніцкая, 1. Тэл.: 327 26 12. "Выстава "Рабізна нябачных ніцў" — з 24 лістапада да 6 снежня. "Выстава "Польшча — краіна аб'ектаў Сусветнай спадчыны ЮНЕСКА" — да 22 лістапада.

ПАЛАЦ МАСТАЦТВА г. Мінск, вул. Казлова, 3. Тэл./факс: 290 60 10. "Выстава пачынаючы Юрыя Гаўрына — да 21 лістапада. "Выстава "Віват, Альгерд!" — да 21 лістапада. "Выстава "Скарыніяна" — да 3 снежня.

УВАГА! ТУТ МАГЛА БЫЦЬ ВАША АФІША! Звяртацца: +375 17 286 07 97, +375 17 334 57 41 (факс) kultura@tut.by